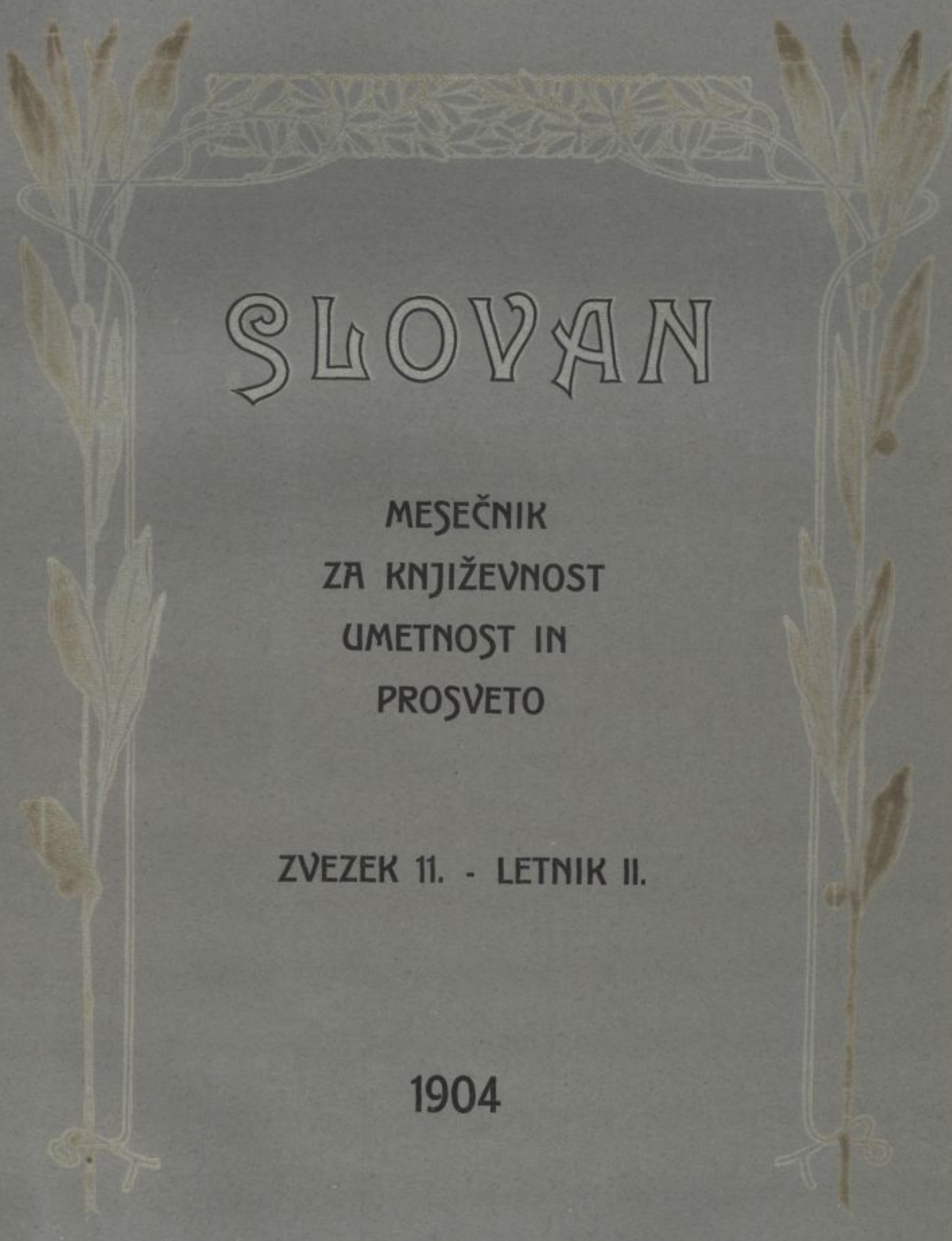

SLOVAN

MESEČNIK
ZA KNJIŽEVNOST
UMETNOST IN
PROŠVETO

ZVEZEK 11. - LETNIK II.

1904

VSEBINA.

Vekoslav Spindler: Iz dobe absolutizma	321
M. G.: Ada Negri	327
M. P. Nataša: Narodna pesem	330
M. P. Nataša: Črni vran	330
Dr. Jos. Vošnjak: Ljubljana po potresu in sedaj	331
Olčev Igo: Roman umetniškega samouka	337
Zofka Jelovškova: Nada	343
E. Gangl: Po cesti mimo mladega doma	346
Listek	347
Književnost: Jezikoslovna dela prof. dr. K. Štreklja v tekočem letu. — Dr. A. Homan: Sodno-zdravniška terminologija. — William Shakespeare: Julij Cezar. — Svetovna knjižnica. V. Pierre Loti: Islandski ribič. — Talija: „V medenih dneh“. — † Fran Podgornik. — J. K. Jireček. — „Slovansky Přehled.“ — Jevišče. — † Vasilij Bilbasov.	
Gledališče in glasba: Slovenska dramatska dela na slovanskih odrih. — Ivan pl. Zajc. — Marija Jurič- Zagorka: „Eva Gubčeva“. — Viktor Car Emin: „Pred tujim pragom“. — A. grof Mostowski. — Nove vrste komedija. — J. Johannsen.	
Umetnost: I. jugoslovanska umetniška razstava v Belem- gradu. — Slovenski umetniki na I. jugoslov. umetniški razstavi v Belemgradu.	
Naše slike: S. Magolič: Ob Ljubljani. (Umet. priloga.) — Rozynski: „Ave Maria!“ (Umet. priloga.) — Ivana Kobilčeva: Starec. — W. L. Arndt: Srbski kmet. — P. Jovanović: Prof. Miša Pupin. — H. Charlemont: Iz mrtve narave. — B. Čikoš: Odisej ubija snubce Penelopine. — V. Bukovac: Dubravka. — Tiho mesto ob morskem zalivu. — R. Frangeš: Ivan pl. Zajc. — Srbski kralj Peter I.	

Bratje Novakovič

Prodaja v steklenicah in
pisarna:

Ljubljana,
Stari trg št. 15

lastniki vinogradov
na otoku Braču in
v Makarskem pri-
morju v Dalmaciji

Skladišče in prodaja na
debelo

Spod. Šiška
Vodnikova cesta,

priporočajo svoja domača, izvrstna namizna, dezertna, krvna, črna,
rudeča in bela

dalmatinsko žganje,

tropinovec, dalmatinski vinski konjak in dalmatinsko olivno olje,
po neverjetno nizkih cenah.

Razpošilja se

v posodah po 100, 300 in 600 litrov. — Kdor pošlje svojo posodo dobi vino mnogo
ceneje. — Vzorci in ceniki zastoj in poštnine prosto.

Josipina Schumi

tovarna sladčic in kanditov

v Ljubljani.

Vsakovrstne času primerne pred-
mete, kakor:

čokolado,

Vse v izborni kakovosti ter po
kolikor mogoče nizki ceni.

Priporočam p. n. čast. gosp. trgovcem
in slav. občinstvu svojo največjo, naj-
cenejo zbirko sladčičarskih izdelkov.

fine bonbone,
pecivo itd.

Privatna naročila izvršujem točno ter le proti poštnem povzetju.

DRAGOTIN HRIBAR

LJUBLJANA.

Tiskarna

Založna knjigarna

Knjigoveznica

Trgovina s papirjem
pisalnim in risalnim orodjem ter
glasbenimi potrebščinami.

Sklad šolskih knjig in molitvenikov na debelo in drobno.

Zaloga poslovnih knjig in tiskovin.

I. kranjska tvornica pletenin in tkanin

DRAGOTIN HRIBAR v Ljubljani.

priporoča cenjenim gg. trgovcem in kramarjem v mestu in na deželi svoje izdelke, kakor: nogavice, rokavice, gorenjske jopiče, gamašne, otročja oblačila, telovnike za gospode in lovske telovnike itd. — Blago najboljše kakovosti, cene nizke, postrežba točna.

Slavnemu občinstvu v Ljubljani pa najuljudneje priporočam v nakupovanje omenjenih predmetov

tovarniško zalogo v Šelenburgovih ulicah 13.

Kdor kupi enkrat ostane gotovo zvest naročnik mojih izdelkov.

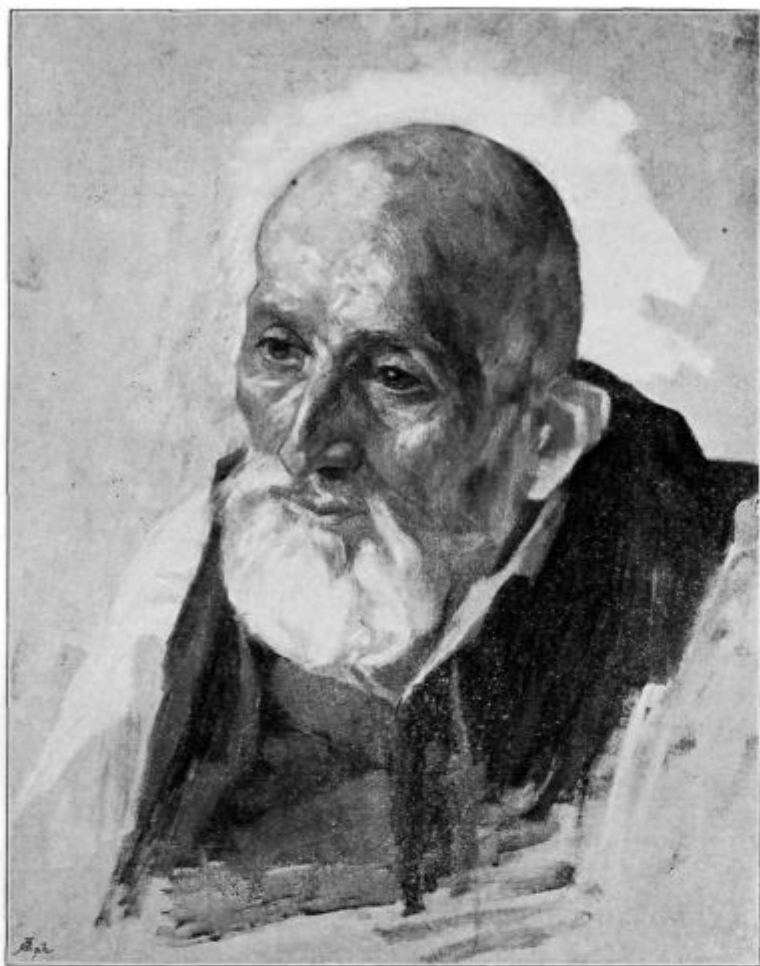
Naročnina „Slovana“ znaša na leto 12 K, na pol leta 6 K, na četrt leta 3 K. Posamezni zvezki po 1 K 20 h. Dijakom je naročnina znižana na 10 K letno. Za Nemčijo 13 K 50 h, za druge države 15 K. — **Cena inseratom:** Dvostopna ————— petit-vrsta 30 h za enkratni natis; za večkrat po dogovoru. —————

Lastnina in tisk D. Hribarja v Ljubljani. — Odgovorni urednik Anton Gregorec v Ljubljani.

SREČKO MAGOLIČ: OB LJUBLJANICI.

IVANA KOBILČEVA:
STAREC.

IZ DOBE ABSOLUTIZMA.

Črtica. — Spisal Vekoslav Spindler.

Sedeli smo v zadnji sobi v gostilni „Pri Rantaši“, kjer smo imeli takrat prostore bralnega društva. Pred nami na mizi so ležali časopisi, in naš pogovor se je vrtel okoli raznih dnevnih vprašanj.

„Ali veš tisto“ — se je obrnil moj sosed Razlag, radislavski kmet, k Crčevemu botru — „kaj je napravil Krempelj, ko so nekoč oblasti izvohale, da ima rusofilske spise?“

„Ne vem. Pa kje je bil takrat?“

„No, kaplan je bil pri Št. Lovrencu. Haha! Pobral je svoje „rusofilske“ spise — bile so njegove „Dogodivščine“ — narisal na vsako steno v svoji sobi roko, katere prsti so se stikali v podobno, ki so jo krstili po nekem južnem sadu, in tudi pred vrati v sobo je narisal nekaj enakega, sam pa se je odpeljal k polenskemu župniku.“

Nismo se mogli vzdržati smeha. Bilo je nekaj originalnega v tem, kako je ta duhovnik

nagajal raznim oblastim, ki so takrat, bilo je to v letih 1840—1847, za vsakim slovanskim spisom vohali nekaj rusofilskega.

In pripovedovalo se je različno semintja. Tudi jaz sem se spomnil pripovedke o istem Kremplju, ki je bil v oni dobi absolutizma — umrl je l. 1844. kot župnik v naši malonedeljski fari — jeden redkih, ki so se upali javno priznati svojo narodnost, ki so budili narod in ga poučevali. Kot pisatelj in zgodovinar je imel zveze z raznimi slovanskimi učenjaki, tako tudi z dvema Rusoma, in to je bilo povod, da so oblasti z ne navadno paznostjo zasledovale vsak njegov korak.

„Ali veste, kako je nastala anekdota, da sta Kremplja obiskala nekoč ruski car in francoski cesar?“ sem se obrnil do svojih sosedov.

„Slišali smo o tem že večkrat, a gotovega ne ve o tem menda nihče,“ mi odvrne Crčev boter.

„O gotovo! Moj ded je pač menda najintimnejše občeval s Krempeljem, in on mi je pripovedoval marsikak dogodljaj, ki sta jih doživela.“

„Tako nam povej nekaj o tem!“

„Hočete poslušati? . . . Da? . . . No, pa dobro!“

* * *

Lep, prijeten poletni večer je v somraku legal na slovenske gorice, ki jih je zlatilo le še od daleč na najvišjih vrhah zahajajoče solnce. Mursko polje pa je že sanjalo svoj prvi večerni san, in na travnike in polja je padala rosa.

Po cesti od Ljutomera k Malinedelji pa je po Kamenščaku drvil nekdo na konju v silnem diru. Videlo se mu je na obrazu, da hoče čimpreje doseči svoj cilj. Že je švignil konj v urnem teku mimo braneškega gradu, in jezdecu se je razradostilo oko, ko je zagledal na bližnjem višjem griču, med vitkimi topoli malonedeljsko cerkvico. In vzpodbodel je konja, da je visoko poskočil in nadaljeval svoj divji tek . . .

Že je izginilo solnce za najdaljnje vrhove slovenskih goric. Na verandi pred malonedeljskim župniščem pa so se živahno razgovarjali trije možje. Častiljivi, dobrodušni obrazi so bili to. Govorili so ruski. Bil je župnik Krempelj in dva ruska jezikoslovca, ki sta bila prav takrat pri njem na posetu.

Na mizi, za katero so sedeli, se je isknilo v čašah rumeno vino, na sredi mize pa je stala trebušata majolika.

„Na zdravje Slovencev!“ in trčili so, da so jasno zažvenketale čaše v večerni mir.

„Naj živi ruski narod!“ je odvrnil Krempelj in izpil čašo do dna.

In zopet je napolnil čaše iz majolike.

Pred župniščem pa je zarezgetal konj. Radovedno so se ozrli možje v kraj, odkoder se je čulo rezgetanje, a medtem je že stopil sam jezdec na verando.

„O, Božič! Bog te živi! Kaj pa prinaša tebe semkaj? — Pa dovolite, da vas seznanim: Gospod Božič, uradnik pri politični oblasti v Ljutomeru, — gospod Leksev in gospod Hilkov, profesorja iz Ruske. Se bomo že razumeli. Saj gospoda razumeta tudi slovenski.“

„Gotovo, gotovo!“

„Pa kaj te je privedlo tako pozno? Mislim sem, da prideš v nedeljo popoldne. In čisto zasopel si in vroč!“

„Saj sem pa rabil tudi samo tri četrte ure od Ljutomera.“

„Gotovo mora biti kaj važnega . . . Sedi, saj vem, da si čisto izmučen.“

„Dobro se vam godi, gospodje. Jaz bi tudi rajši sedel doma pri čaši vina, nego v takih dneh jezdari okolo. Pa moral sem zaradi tebe, Tone!“

„Zaradi mene? No, to sem pa res rado-veden.“

„Da, da, verjemi, zaradi tebe in pa zaradi teh dveh gospodov.“

„Ah, sedaj že razumem vse. Torej so nas izvohali?“

„Hej, pa kako hitro! Ali je bil danes vaš učitelj doma?“

„Ta nemškutar? Saj res, danes je bil v Ljutomeru! Haha, in on me je . . .“

„Da, on je naznanil, da imaš tu dva Rusa. In, kakor veš, je to velik greh!“

„Tu je polna čaša! Izprazni jo, da boš lažje govoril. Na zdravje!“

In čaše so zazvenele v tihi večer.

„Nisva mislila, da ti napraviva takšne neprilike,“ omeni Leksev.

„Neprilike? Kaj misliš, da vaju bom sedaj res postavil pred vrata? Haha!“

„Komisija pride že jutri, tako se je danes sklenilo. Glej torej, Tone, da stvar urediš, saj veš, kakšne so naše oblasti.“

„Ah, nič se ne boj, že parkrat sem jih speljal na led, pa jih speljem tudi to pot. Sicer pa iskrena hvala ti, da si me opozoril, dragi Božič! Bog te živi!“

„Na zdravje, gospoda! — A zdaj moram nazaj. Žal mi je, da nemorem dalje ostati v vaši veseli družbi. Pa saj veš, Tone, pogrešiti me ne smejo!“

„Za slovo še jedno čašo! V nedeljo pa pridi gotovo zopet! Takrat izveš, kako se bodo gospodje jutri opekli.“

„Veselim se že. Bog vas živi, gospodje!“

In izpili so.

Noč je že legla na zemljo, — lesketale so na nebu jasne zvezde, in mesec je plaval med njimi. Zarezgetal je konj in po cesti proti Ljutomeru se je slišalo kmalu natozopet peketanje kopit.

Na verando pa je stopila dekla in povabila gospodo k večerji. Krempelj je postal nekako zamišljen in redkobeseden.

„Kako misliš, da bo najbolje? Morda naju skriješ pri kakem kmetu?“ je vprašal Hilkov.

„Nikakor! Kmetje me imajo sicer radi, toda kakor hitro jim začne gospoda pretiti s kaznimi, ne poznajo nobenih obzirov več in me izdajo. In poleg tega imam hudega sovražnika v učitelju, ki je petolizen vladinovec. Ta zasleduje z

orlovskim očesom vsak moj korak, in bi gotovo tudi izvohal, ako bi vaju skril kje izven svojega doma . . . No, ne bojta se in zaupajta mojemu razumu!"

Navečerjali so se. Rusa sta odšla spat vsak v svojo sobo, in tudi župnik se je zaprl v svojo sobo . . . A zaspati ni mogel. Hodil je po sobi semintja ali pa zamišljen zrl skozi okno v temo . . . Naenkrat se je ustavil . . .

"Haha, krasna ideja!" . . . In zasmejal se je, da je odmevalo od sten.

Vzel je klobuk in ključ od vinske kleti, ki je bila pod poslopjem ter šel na dvorišče. Poklical je oba hlapca. Dal je nažgati luč in vsi trije so šli v vinsko klet.

Prijetne dišave so se razširjale po njej. Čutil si takoj, ko si vstopil, da mora biti v kleti precej in dobrega vina. Ob vseh štirih stenah vse polno sodov, večinoma polovnjakov, tudi štrtnjakov, in da si potrkal na vsakega, bi bil spoznal, da je vse polno.

Z zadovoljstvom je plaval župnikov pogled po kleti. Ob jedni steni pa je stal med drugimi velikanski sod, ki je obsegal gotovo štiri polovnjake. Ako si mu hotel priti na vrh, si moral plezati po lestvi.

K temu je stopil župnik ter ga motril s hudomušnim smehljajem na licu. Na vsaki strani soda je bilo toliko prostora, da je šel človek lahko mimo. Potrkal je na dno — sod je bil prazen.

"Poglej, France, zdi se mi, da je zadnje dno izbito!"

Hlapec je skočil za sod.

"Izbito, gospod župnik!"

"Krasna ideja," je ponovil kakor sam zase župnik.

"Vzemi tam onile škafo, pa ga napolni z vinom iz tega polovnjaka! Potem pa postavi škafo v tega velikana k sprednjemu dnu tako, da bo lahko vlekla kavčukova cev, ki se pritrdi znotraj na pipo, in da bo teklo iz pipe vino, kakor da je sod poln. Prinesita še štiri blazine s postelj, kjer nihče ne spi, pa jih položite v sod tako, da bosta dva moža lahko ležala v sodu. Ali sta razumela?"

"Dà, gospod župnik!" Začudeno sta ga gledala.

"Vse to se mora zgoditi še nocoj. Ko dogotovita, pa mi prinesite ključ od kleti v mojo sobo! Delajta oprezno, da vaju ne vidi nihče, in zapovedujem vama, da ne govorita o tem nikomur — nikomur! Pazita pa, da mi ne izpijeta preveč vina! No, nekaj si ga nocoj lahko privoščita."

Z zadovoljnim smehljajem na licu in s hudomušnim izrazom v očeh je šel Krempelj v svojo sobo, kjer je kmalu prav sladko zaspal. Slišal je samo še, ko je prinesel hlapec ključ. Potem pa je počival mirno vso noč.

* * *

Še je ležal jutranji somrak nad zemljo, in ni še zakravel iztok v jutranji zarji, še je trepetala rosa po goricah in travnikih, a župnik je že vstal in se opravil hitro. Vzel je ključ od kleti in šel gledat, ali se je izpolnilo njegovo povelje.

Bilo je vse v redu. Ko se je vrnil, sta mu prišla naproti Leksev in Hilkov; vsakemu se je brala z obraza radovednost.

Župnik se ni mogel vzdržati smeja.

"Sedaj grem opraviti sv. mašo. Upam, da med tem časom ne bo še nikogar. Vsekakor pa vaju prosim, da gledata v dolino in pazita. Pojdita v mojo sobo; odtam je lep razgled po vsej dolini!"

Povedel ju je v svojo sobo, sam pa je odhitel v cerkev.

Ko se je vrnil, so opravili zajutrek.

"Danes bosta morala biti nekaj časa v ječi," je omenil Krempelj smeje se med zajutrekom.

"Samo, da naju ne najdejo! Ali to veš, da odpro in preiščejo vsak najmanjši kot."

"Bodita brez skrbi! Ne najdejo vaju nikdar!"

Leksev je bil medtem stopil k oknu in napeto zrl proti dolini. Štirje jezdec so se drvili po cesti proti Malinedelji.

"Že gredo, že gredo . . ." je vzkliknil.

Župnik in Hilkov sta poskočila s stolov ter stopila k oknu. Res, štirje jezdec, dva v cesarski uniformi, so se jasno razločevali v dolini.

Črez mursko polje je vzhajalo solnce ter zlatilo gorice in dolino, ki se je razprostirala pod njimi.

"Sedaj pa kar za menoj!" Krempelj je vzel ključ od kleti ter stopal pred njima po stopnicah. V pritličju je zaklical deklo Barbo ter zapovedal, naj prinese v klet kruha in mesa.

Stopili so v klet.

"Kaj meniš, da ti ne bodo zapovedali, da jim odpreš klet? In potem je gotovo —"

"Pst! Le tiho! Ti, Leksev, pojdi od te strani za ta veliki sod in se napravi komodno na blazini, ki je v sodu; ti, Hilkov, pa pojdi od druge strani! Blazine so mehke, kruha in mesa dobita; tu imata še vsak svojo kupico, škafo vina pa stoji pred sprednjim dnom v sodu, tako da vama ne bo manjkalo ničesar."

W. L. ARNDT: SRBSKI KMET.

Barba je med tem prinesla kruha in mesa ter je položila vse na župnikovo povelje v sod. „Samo eno prosim: Tu imata kavčukovo cev. Kadar bosta čutila, da hočem imeti iz tega soda vino, nastavita cev na pipo, da bo vino teklo v polnem curku. Saj vesta, kako se to napravi!“

In profesorja sta zlezla v sod ter legla komodno; župnik pa je potrkal od spodaj na sodovo dno in bilo je čuti, kakor da je v sodu najmanj do polovice vina.

„Pa se dobro imejta! Upam, da ne bo dolgo, ko vaju rešim!“

Župnik je hitro odšel, zaklenil vrata ter stopil v svojo sobo. Iz okna je videl, da so jezdecu že prav blizu župnišča in da morajo priti vsak trenutek.

In res ni čakal dolgo. Dospeli so kmalu. Prvi je vstopil vodja politične oblasti sam, za njim njegov namestnik in še dva poduradnika.

Spoštljivo je vstal župnik ter pozdravil. Ponudil jim je sedeže. Radovedno so se ozirali gospodje po sobi.

„Prišli smo, gospod župnik,“ je dejal vodja nemški, „da nam razkažete nekoliko svoje poslopje.“

„O, z velikim veseljem.“

„Izvedeli smo namreč, da imate pri sebi neke sumljive ljudi iz druge države, neke Ruse, in da imate z njimi prepovedane pomenke.“

„Jaz? S sumljivimi ljudmi? Oprostite, kdor vam je natvezel kaj takega, temu se mora umalo mešati.“

„Že par dni sta dva Rusa pri vas,“ je opomnil vodja politične oblasti.

„E, dva Rusa? Ne, bila sta ruski car in francoski cesar!“ se je šalil Krempelj. Uradniki so zardeli in premerili župnika z jeznim pogledom.

„Nedavno pa sta bila pri meni dva sorodnika: bratranec in svak. A predvčerajšnjim sta odšla.“

„Oprostite, gospod župnik, da vam odkrito povem: Vi ste politične oblasti že parkrat preslepili, kar pa se je šele pozneje izvedelo; zato ne boste zamerili, ako vam tudi zdaj ne verjamemo ter si dovolimo natančno preiskati vse vaše poslopje. Bodite torej tako prijazni in nam razkažite svoja poslopja!“

„O, o, z velikim veseljem,“ je pripomnil župnik z glasom, iz katerega pa je odmevalo nekaj hudomušnega.

In razkazal jim je vse, najprej stanovanjsko hišo in potem še gospodarska poslopja. Gotovo

jedno uro je trajalo, preden so gospodje preiskali natančno vsak najmanjši kot. A nikjer nič! Gospode se je naposled lotila nervozna resignacija, saj so upali, da se jim lov vsekakor obnese.

„Čudno, čudno! . . . A vseeno — morda pa ste ju skrili pri kakem sosedu? . . .“ Vodja se je s strogim, nezadovoljnim obrazom obrnil k poduradnikoma: „Pojdita in preiščita hiše pri sosednjih kmetih ter natanko poizvedujta!“

Podradnika sta se poklonila ter odšla.

Okrog usten župnikovih pa je zaigrala poetizica, dobrovoljna, a obenem skoraj škodoželjna. Videl je že v duhu, kako se bosta smejala Rusa, kako se bo smejal Božič, kako se bodo smejali drugi dobri znanci, ko jim bode povedal to novo dogodenco, in satiričen smehljaj se mu je igral na licu. Ko pa sta poduradnika odšla, je pripomnil ostalima: „Nismo še gotovi, gospoda! Imam tudi še vinsko klet!“

Stopil je pred njiju ter šel naravnost proti kleti. Odklenil je in se priklonil: „Prosim, vstopite!“ Gospoda nista vedela, ali naj bi se jezila, da sta sama pozabila na klet, ali naj bi občudovala to velikansko število sodov.

„Oh, morda je pa tukaj kdo skrit! Gospod vodja, le preglejte vse natanko in poročajte potem navzgor o svojem uspehu, a pravično prosim, da me ne bodo imeli vedno na sumu!“

A gospoda vodjo je sedaj predvsem zanimalo število sodov.

„Upam, da niste tako neusmiljeni, gospod župnik, da bi ju bili zaprli semkaj. Če bi morala biti samo par ur tukaj zaprta, bi gotovo obležala sredi kleti omamljena od tega prijetnega duha in od te množine vina.“

Gospod vodja je mislil napraviti dovtip in poklon obenem. Župnik se je prisiljeno nasmejal.

„Ali hočeta, gospoda, morda pokusiti moje vino?“

„Če ste gospod župnik tako ljubeznivi?“

In župnik je točil zdaj iz enega, zdaj iz drugega soda. S slastjo sta praznila gospoda kupico za kupico; dolga ježa ju je bila utrudila.

„Izvrstno vino, gospod župnik,“ je opomnil gospod vodja, ko je izpraznil četrto kupico.

„Veseli me, da vam ugaja. A prosim, to je vino Slovenskih goric! Pijte, pijte, gospod!“

In župnik je natočil zopet.

„Naj živé c. kr. oblastva, ki skrbé tako pazno za javni red!“ je vzkliknil župnik, in čaše so zažvenketale.

„Živijo!“ in trkali so, župnik pa se je ozrl s svojim hudomušnim pogledom na veliki sod.

Gospoda sta postajala vesela. Razvezala sta se jima jezika in unel se je živ pogovor. Župnik pa je točil neprenehoma.

„Tako, hvala, gospod župnik! Oprostite, da smo vas nadlegovali, a saj veste, to je naša dolžnost! Prosim, sitna dolžnost! Verjemite! Sedaj bova pa morala iti, prijatelj!“

„Ah, kaj še! Glejta, najboljšé vino sem vama prihranil za naposled.“

Krempelj je vzel majoliko ter jo postavil pod pipo velikega soda. Z malim strahom je odvil pipo, a glej, vino je teklo! In napolnil je majoliko — in pili so, dokler je niso izpraznili.

Gospoda uradnika sta se poslavljal. Ko so prišli na cesto, sta se vrnila pravkar tudi poduradnika. Brez uspeha seveda. No, za to ju tudi nihče ni prašal. V glavah vodje in pribočnika so rojili težki vinski duhovi, in komaj sta zlezla na konja. Krempelj je spremil četvorico do prihodnjega hrama ter se ondi poslovil najprijaznejše, želeč, da bi prišli še večkrat obiskat njegovo klet. Z navdušenjem sta gospoda obljubila, da gotovo izpolnita v kratkem njegovo prošnjo.

In zapeketala so konjska kopita proti dolini. Nekaj časa je zrl Krempelj za njimi, krog usten mu je plaval smehljaj zadovoljnosti, potem pa se je vrnil v župnišče. Nemudoma je stopil v klet, kjer sta med tem Rusa krohotala iz vsega grla. Bila sta že zlezla iz skrivališč in sta stopala zmagonosno po kleti.

„Haha, ta je bila imenitna! . . .“

„Prijatelj, v taki ječi bi bil človek rad večkrat! Midva sva si postregla izvrstno.“

„Veseli me, da sta imela tudi nekaj zabave. Gospoda sta bila precej mehka, haha! . . . A sedaj pojdimo na zrak, na našo verando! Majoliko tega dobrega pa si vzamemo tudi mi s seboj, haha!“

In stopili so na verando . . . Iz doline je odmevalo peketanje konjskih kopit ter se izgubljalo v daljavi.

ADA NEGRI.

„FATALITA“ — „TEMPESTE“ — „MATERNITA.“

Moderna italijanska poezija ima tudi med ženstvom veliko in močno zastopnico, socialno pesnikinjo najglobočjih srčnih tonov, novih, aktualnih idej, čudovito krasne dikcije in divnih, mojstrskih verzov. Ta moderna žena je Ada Negri.

Njen životopis je kratek in brez vsake romantike. Ubožna delavka jo je rodila v mali italijanski vasi Lodi.

Ko je bila stara eno leto, jej je umrl oče v bolnišnici. Mati je odgajala skrbno in požrtvovalno svojo hčerko Ado, ki je kazala že v zgodnji mladosti izredno nadarjenost. Še kot nedorasla deklica je poučevala za malo odškodnino tvorničarske in kmetske otroke. Po hudih bojih z revščino in s pomanjkanjem vsega je postala Ada končno ljudska učiteljica v mestecu Motta Visconti. Tu je vzgajala mladino, opazovala trpljenje delavskega in kmetskega proletariata ter se bavila z literaturo. In začutila je v sebi poklic pesnikinje ter pesnila. Samotni kraji med sanjajočimi gozdi in med gorami, s katerih so bobneli deroči hudourniki, je bil zibel pesniškemu geniju Ade Negri. Samujoča v divji pokrajini, se je njena duša poglobila ter se je njen duh zaostрил. In tako je začela svoje misli in svoja čustva, ki jih je izzvala melanholija in groza narave ter realna beda njene kmetske in delavske okolice, zapisavati ter vlivati v stihe. Njena dela so kmalu vzbudila po Italiji izredno senzacijo, ki se je razširila po vsej Evropi. Prevode njenih pesmi je najti v najrazličnejših jezikih. Skromna ljudska učiteljica je postala mahoma slavna in popularna, in njeno družbo so iskali prvaki italijanskega kulturnega delovanja. Tako je prišla v svet in končno se je poročila s tovarnarjem Gaslandom ter živi sedaj v Milanu kot srečna žena in mati.

Siromaštvo, sočutje in samota so glavne poteze v življenju Ade Negri, zato govore tudi skoraj iz vsake njene pesmi. V svesti si svoje vrednosti in svojega uma, se protivi navadno njena duša nezasluzeni bedi in nemoči ter dviga proti nebu gromek protest. Včasih tudi resignira, vendar se hipoma zopet dvigne ter nadaljuje junaško svoj dvoboj s svetom in njegovimi nepravičnimi socialnimi razmerami.

V prvi zbirki pesni „Fatalità“ (Usoda) veje iz vsake besede globoko, resnično čustvo-

vanje. Prva njena pesem je posvečena nesreči. Neke noči vidi pesnikinja prikazen, ki se jej porogljivo smeje ter jej pravi: „Nesreča sem! Nikdar te ne ostavim, plaha deklica. Med trnjem in cvetjem, vsepovsod te hočem spremljati.“

„Odstopi!“ jej reče pesnikinja in plaka. Prikazen pa se jej približa še bolj in govori: „Tam zgoraj je zapisano tako: Turoben si ti cvet, cvet ciprese, cvet snega, groba in zločina. Tako je tam zgoraj zapisano!“

„A jaz hočem nade,“ kliče deklica za njo, „nade, ki sije dvajsetletnim, hočem drhtečo radost, ljubezni, hočem poljuba genija in svetlobe! Pojdi, zlokobnica!“

„Slavo dosežejo le oni, ki trpé, ki ustvarjajo krvaveči. Bolesti vzvišeni polet odpira pot misli, a zmaga je usojena le onemu, ki se junaško bojuje!“

„Ostani!“ jej odgovori pesnikinja.

Nesreča je Adina — Muza. „Kadar se prikaže pri vratih moje podstrešne sobice nesreča, se jej smejem. Smejem se, ako me pobijajo ali ostavljajo, ako sem brez utehe in brez veselja! Plakam le nad starci, ki drhte in so strujeni, pa nad onimi, ki so brez kruha. Plakam nad sestrano deco, plakam zaradi tisoč bolesti, ki so ostale pozabljene. In kadar se dviga jok iz mojega srca, tedaj vlivam svojo dušo v sočustveno, prečudno pesem, ki mi besni v prsih in na ustnih.“

Ada Negri je torej pesnikinja socialnih bojev, moderna, strogo demokratična poetinja. Veruje sicer v ljubezen, v Boga, v svetost obitelji, toda predvsem jo zanimajo oni, ki se žrtvujejo in delajo, a vendar trpé zaradi družabnih krivic. V pesmi „I grandi“ (Velikani) občuduje učenjake in mučenike, toda njeno srce plaka nad „velikani tmine,“ ki trpé ponižanje in lakoto, a morajo pri tem mirno gledati, kako zori klasje, ki so ga napojili s svojim znojem, žolčem in s svojimi solzami, za — druge! Tepeni so bili po licu od nasilne in slepe krivice ter izginjajo iz ledu in nevihte v pozabnost. Brez solnca, brez obleke, brez kruha so bili, a so vkljub temu verovali v Boga ter se niso maščevali. Spali so na smrdljivi slami in umrli v bolnišnici, a so ostali polni ljubezni in zaupanja.

Ko sreča na ulici delavsko siroto, jej pravi: „Tudi jaz sem se rodila v bedi ter živela v mukah

in v tugi; tudi jaz sem cvet trnja. Imela sem mater v tovarni, in vem, kaj je bol . . . Ljubim te!"

Globoko sočustvuje pesnikinja z zapuščenko, ki je umrla samotno v najhujši revščini, a si je vkljub vsemu ohranila v svojem srcu tajno ljubezen, — z delavko, ki čaka svojega moža, da se vrne iz tovarne, črn od prahu, toda s sijajem ljubezni v srcu, truden in vendar vesel, — z gladnim siromakom, ki ne najde dela, dasi bi delal rad.

Vendar ne vidi v življenju samih disakordov, nego pozna tudi duševno harmonijo:

"Daj, da razkrijem tvojemu srcu vse svoje gorje, ki se je nagomililo v mojih prsah tekomolikih let, vse svoje boli, vse svoje skrivne želje! Naj se izjokam! — Daj, da naslonim na utripajoče tvoje srce trudno svojo glavo kakor plašna ptička ali kakor ocvela roža. Naj se odpočijem! — Daj, da pritisnem na tvoje mlado čelo svoje drhteče tople ustnice ter da ti rečem tisto edino besedo, ki ogluši za nekaj časa vse drugo . . . Naj te ljubim!" — Kadar govori o ljubezni, so njene besede otroško odkrite, izlivi zdrave, krepke duše, zdravega in krepkega telesa. Bledične sentimentalnosti ne najdeš v njenih poezijah.

Ko ji govori lahkoživ mladenič o svoji ljubezni ter jo prosi, naj bo njegova, ga pesnikinja ne vpračuje: kaj je? in koliko ima? — nego: "Ali si delal?" In lahkoživca je sram . . . Delo edino daje človeku vrednost in čast, delo plemeniti in dviga, — ne pa naslov in denar . . .

Drugi zbornik Negrinih pesmi, ki ga je izdala pred devetimi leti, je še zrelejši in dovršenejši. V njem teče paralelno s čustvovanjem tudi misel. To zbirko "Tempeste" (Nevihte) je posvetila pesnikinja svoji materi, ki jo ljubi neizmerno.

"Močna sem, res. Na kameniti svoji poti sem pustila dele svoje duše in svoje vere. Vendar stopam ponosno naprej. Močna sem kakor hrast, ki se ne da upogniti viharju. V mojih pesnih drhti nov zakon ljubezni, ki obnavlja ljudi in stvari, ki je večni, kakor seme, ploden kakor poljub solnca . . . Kadar mi jok, pomešan s krvjo, duši grlo, ko začutim, da se mi bori v temi strahopetnost s krepko krepostjo, ki mi greje živce, kadar se mi je bati, da padem, tedaj se ozrem nate, — mati! Tako se mi zdi ponosno in veliko tvoje samotno čelo, obrobljeno od belih las; tako se mi zdi čista v miru tvojih poslednjih let! Tebi, ki si doživela nekoč največjo bolešč, seva v očeh tolika svetlost, toliko dostojanstvo na licu, v nasmehu, da sem po tebi povsem prero-

jena. Zopet postajam meso tvojega mesa, moč tvoje moči . . . in zopet se oživlja v meni hrast, ki se ne da vpogniti".

Ada Negri šteje sedaj 34 let in je bogata, ugledna gospa. A idealov svoje mladosti ni odložila, ko je oblekla dragoceno krilo bogatašnje. Prav kakor nekdanj sočustvuje še danes s trpečim delavstvom, z zatiranci in zapuščenci ter prosi zanje ljubezni in pravice.

Predkratkim je izdala pesnikinja nov niz najdivnejših biserov svoje Muze, knjigo "Maternità" (Materinstvo).

Mati, plemenita in razumna, to je ideal, ki ga stavi Ada Negri najvišje. V teh pesmih najdejo matere najnežnejšega, najrahločutnejšega tolmača svojih globokih ter svetih materinskih čustev. Kakor vedno, prihajajo v čisti obliki zlasti sedaj besede Ade Negri naravnost iz njene duše, saj je pesnikinja sama mati, ki analizuje vsa bogata čustva lastnega svojega srca. Pesnikinja posluša novorojenčka, pogovarja se z njim ter izraža v priprostih verzih brez vsake deklamatoričnosti vse zlate, radosti polne sanje, vse vesele nade ter tajne, moreče skrbi, ki navdajajo materinsko srce. "Materinstvo" kaže Ada Negri kot pravo ženo, polno usmiljenja in globokega vpregleda v otroško dušo. Njena naivna pesniška narava ter pristni, nepokvarjeni čut za vzore preziranih in izkoriščanih slojev živi v njenih pesnih in odseva iz njenih verzov.

Le ženska, senzitivna in duševno ter srčno visoko naobražena, le ljubeča hči ter ljubeča mati je mogla prodreti tako globoko v misterij materinstva ter ga razsvetliti z najčistejšo lučjo.

Najblagodejnejši vzgled dobre, požrtvovalne matere je našla Ada Negri na svojem skromnem, ubožnem domu, v svoji materi. Vse pesmi, ki jih posveča svoji materi, so nepopisno krasne in neizbrisno dojemljive, zlasti kadar se spominja, koliko je pretrpela mati, ki je po smrti svojega moža živela in vzgajala sama malo Ado in njenebrata.

Pretresljiv je prizor v bolnišnici, kjer leži dete umirajoče s steklenimi očmi ter kliče mater, katere ni, saj mora delati. Usmiljenka se mu približa, posnema mater, odgovarja mu, ga ljubi. In še ob zori najdejo sestro Benedeto, klečečo ob postelji otrokovi; nekaj povsem novega, doslej neznanega se je porodilo v njeni duši. V nedolžni devici se je vzbudil glas nesmrtnenarave, začutila je v sebi čustva materinska.

Dobri materi odpušča Ada Negri vse, saj ozarja njene grehe ljubezen. Celó mater zločinko poveljuje: "Ko se je danilo, je slonela nad svojim

PAJA JOVANOVIĆ: PROF. MIŠA PUPIN.

spavajočim ljubljencem in njen mršavi obraz se je zdel obraz svetnice, ne pa izgubljenke." —

Materam, ki so nevredne tega imena, lahko-mišljenim in propalim, pa izraža pesnikinja strogo svoje zaničevanje. Eliana, lepa, bogata gospa, umori sad svojega telesa, da ohrani svojo občudovano krasoto. — Kraljica Draga je varala nezrelega mladeniča s tem, da je izrekla najgršo, najpodlejšo laž, prilaščajoča si priimek „mati“.

V poezijah Ade Negri ni najti starega klasicizma Carduccija, kakor tudi ne paradoksov in tipičnih izrazov novejšega italijanskega pesnika Colantija. Samo v drugi zbirki najdeš tuptam kako reminiscenco na Danteja. Ada Negri je impresionistka, ki izliva verze iz svoje duše neposredno tako, kakor so se porodili v njej; zato tudi njene besede niso vedno proučene, uglajene; ne vrste se vselej logično, včasih so preprepke, vulgarne. Tako je tudi oblika njenih verzov včasih svobodna, neizglajena, toda ti formalni nedostaki delajo njene stihe tem naravnejše, dojmljivejše; njena nežna, občutljiva duša, v kateri drhti vsak nerv pod dojmom boli in ljubezni za ubogo ljudstvo, si zna izbrati motive, ki kažejo brez fraz, brez patosa in deklamatornosti veliko pesnikinjo

zdravega čustva, zlatega srca in globokega, ostrega modernega razuma.

Ada Negri pa ni samo v teoriji prijateljica ubogih. Med mnogimi človekoljubnimi napravami v Milanu sodeluje osobito v zavodu „Asilo Mariuccia“, pribežališču propalih deklet. Pred kratkim pa je delovala z veliko vnemo tudi za šolo, namenjeno onim otrokom, katerim je usojeno trpeti in pokoriti se za lahkomišljeno življenje svojih staršev.

Tako deluje Ada Negri s stihom in z dejanjem na socialnem polju, ne prevrača družinskih žrtvenikov, revolucionira proti sedanjemu svetovnemu neredu, a se klanja domačim Penatom. Materinstvo jej je svet misterij, ki poje o njem s pobožnim zanosom, — mučenilstvo, ki ga proslavlja s himnami. V duhu Tolstega pozivlja človeštvo, naj se ne kolje med seboj, nego naj se ljubi in spoštuje kakor velika rodbina iste matere; saj smo vsi otroci največje skrivnosti narave, porojeni v mukah in smrtni nevarnosti. Bratje smo in sestre, zato si ne nastavljammo na prsi nožev, nego podajmo si roke za skupni boj, ki izvojuje svetu svobodo in pravico!

M. G.

NARODNA PESEM.

Šla je deklica v beli halji,
v beli halji na božjo pot
k cerkvi Sveti trije kralji,
da si od nebà izprosi dobrot.

Šla je deklica z vencem na glavi,
z vencem na glavi glasno pojoč,
pri rimski procesiji k božji slavi
bode prepevala pozno v noč . . .

Šla je deklica s svečico v roki . . .
Lepo pristojajo ji svečka v rokah,
kakor lilija — haljica bela . . .
Ali ni temne noči je strah? —

Moli pobožno pri svetem altarju
sluša jo Mati, Devica devic, —
milo jo gleda v nebeški zarji
s krono na glavi — Kraljica kraljic!

Vrača brez venca se deklica zala,
v haljici beli — brez svečke v rokah . . .
Vse si, o deklica, vse darovala — —
Ali nazaj te ni v srcu strah? —

M. P. Nataša.

ČRNI VRAN.

(Ruski motiv).

Na okno se vsedel je črni vran . . .
bil sél je z bojnih poljan,
in v kljunu ima krvavo roko,
na roki blesti se prstan lepo.

In deklica zala na oknu sloni
na oknu sloni, tako govori:

„Odkod ti, vran? — Povej, ah, povej,
čegava ta roka, ta prstan na njej?“

„Prihajam tam s polja, kjer teče kri,
tam v krvi blede mladenič leži . . .

„Ležijo ko snopje, ne dva, ne trije,
tisoče junakov pokriva polje . . .

„Poglej si ta prstan, kaj nič ti ni znan,
ta svetli opal, ki vanj je vkovan?“

In deva ga gleda . . . v obraz pobledi,
v obraz pobledi, glasno zaihti:

„Ta prstan, — zarčni je prstan mój,
poročil se s smrtjo je ljubček mój!“

M. P. Nataša.

LJUBLJANA PO POTRESU IN SEDAJ.

Spisal dr. Josip Vošnjak.

8.

FR. LEVSTIK. — IVAN VRHOVEC IN ANTON
RAIČ. — JAKOB ALEŠOVEC.

Poljanski nasip se je po potresu prav malo izpremenil. Še stoji tu stara hiša št. 14. ki je v njej stanoval Fr. Levstik do svoje smrti.

Levstika sem videl prvokrat, ko smo se l. 1865. pripeljali s Štajerskega k občnemu shodu „Slovenske Matice“ v Ljubljano. Da je Levstik pesnik in pisatelj, mi je bilo le malo znano, saj sem se tačas brigal le za politiko in za politično delajoče osebe. Kot tajnik „Matice“ je sedel Levstik blizu predsednika. Šla je pa med nami neka potuhnjena opozicija proti njemu, češ da „Matica“ še ne potrebuje plačanega tajnika in da naj bi ta posel brezplačno opravljal eden izmed odbornikov. Dr. Janko Sernec je posebno energično povdarjal, da se naj varčno ravna z Matičnim premoženjem.

Mi pač nismo slutili, da smo bili le orodje v rokah onih ljudi, katerim se je Levstik zameril s svojim moštvom in svojim neustrašnim vedenjem. Pri dotični debati je Levstik mirno sedel na svojem mestu, zapisoval kar se je govorilo in ni kazal niti najmanjše razburjenosti, dasi je šlo takorekoč za njegovo eksistenco. Tudi se ni ponižal, da bi se bil do koga izmed nas obrnil s prošnjo in nam pojasnil ves položaj. Po obč. zboru pa je pobral svoje spise in moško stopal iz dvorane, nikomur se klanjajoč.

Potem ga do leta 1872. nisem videl več. Slišal sem pa, da dopisuje v Einspillerjevega „Slovenca“ in da izredno ostro graja ljubljanske narodne razmere, zlasti je pisal proti nedostatkem nameščenju čitalnice in že takrat je zagovarjal stavbo Narodnega doma. Ko smo začeli l. 1868. v Mariboru izdajati „Sl. Narod“, vzbujali so nekateri silno ostri članki občno pozornost, pa tudi listu naprtili tiskovno pravdo. Tačas mi je urednik Tomšič povedal, da so ti članki in tudi mnogi dopisi iz Ljubljane izpod Levstikovega peresa. Imponiral mi je njegov krepki slog, imponirala mi je njegova moška odločnost in energija, s katero je zagovarjal svoje ideje in bičal nasprotnike.

Dr. Razlag, zagovornik „Naroda“ v tiskovni pravdi, se je silno jezil nad Levstikom, da

(Dalje.)

spravlja s takimi „nepremišljenimi“ članki list v najhujše zadrege, in zahteval je od mene, naj prepovem Tomšiču, da bi sprejel še kak Levstikov spis v „Narod“. Jaz tega seveda nisem storil, tem manj, ker je bil „Narod“ pri tiskovni pravdi oproščen, na drugi strani pa smo morali biti veseli, da imamo tako izvrstnega sodelavca.

Naenkrat pa sem izvedel, da se je Levstik preselil iz Ljubljane na Dunaj. Pri „Narodu“ smo kmalu bridko občutili izgubo svojega najjednateljšega ljubljanskega dopisnika.

Na Dunaji je Levstik začel izdajati humoristični list „Pavliha“. Tako umetniško dovršenih humorističnih slik, kakor jih je prinašal „Pavliha“ iz peresa slovečega karikaturista Kliča, nismo imeli Slovenci niti poprej, niti pozneje. List pa je moral kmalu ponehati, ker si je nakopal protivnike od vseh strani, tako, da se še „Narod“ ni upal več zagovarjati in priporočati ga.

In zopet nisem ničesar slišal o Levstiku, dokler ni bil l. 1872. imenovan skriptorjem ljubljanske licealne knjižnice. Ker se je tisto leto preselil tudi „Sloven. Narod“ v Ljubljano ter sem se bil tudi jaz utaboril tamkaj, sva izkušala z Jurčičem pridobiti Levstika iznova za sodelovanje pri „Narodu“, toda Levstik se je kratko odrezal, da noče imeti s politiko nič več opravka.

Odslej sva se, kadar sem bil v Ljubljani, večkrat srečala, kaj malega pogovarjala se in šla zopet vsak svojo pot. Včas pa sva ga z Jurčičem poiskala v Permetovem vinotoču v Špitalskih ulicah, kjer je sedel skoraj vsak večer sam ali v družbi prof. Levca in drugih. In tu se je sukal pogovor o jezikoslovnih stvareh, a Levstik se je jezil nad slovenskimi časniki, češ da nemškujejo najgrše.

Leta 1873. smo začeli izdajati „Tednik“, list za priprosto ljudstvo, ki smo ga polnili z noticami „Slov. Naroda“. Originalen je bil kvečjemu kak kratek članek in kaka gospodarska opazka.

Nekega dne sem srečal Levstika, ki me je ustavil:

„Vi, g. doktor, kakšen pa je ta vaš „Tednik“? Samo nemškovanje! To naj bo za priprosto ljudstvo? i. t. d.“

H. CHARLEMONT: IZ MRTVE PRIRODE.

Izgovarjal sem se, da so vse notice iz „Sl. Naroda“, ki ga ureja Jurčič in ki vendar zna pisati slovenski.

„Eh, zna, zna, pa se noče potruditi, da bi pisal v duhu naroda“.

„Dobro, g. Levstik, pa mi vi popravite nekatere sestavke, da se privadim pravi slovenščini!“

„Treba bi vam bilo res, pa Jurčiču tudi in vsem, ki pačijo naš jezik po časnikih. Pa pošljite!“ —

Spisal sem hitro neko gospodarsko notico o koristi sadjereje in jo poslal Levstiku. Že drugi dan mi jo je vrnil. Pa kako je bila predelana in prečrtana, da od mojega prvotnega spisa skoraj ni ostala nobena beseda! „Sadje“ je izbrisal in zapisal „ovočje“ i. t. d. Pokazal sem Jurčiču list in oba sva se smejala, korekture pa nisva naložila Levstiku nobene več.

Leta 1887. v jeseni se je Levstiku bolezen tako izhujšala, da ni mogel več s postelje. Ob-

iskal sem ga nekaj dni pred njegovo smrtjo. Tožil mi je o hudih bolečinah, ki jih mora trpeti. Tožil sem ga, da se še na bolje obrne, toda odmajal je z glavo. Ko sem mu pri slovesu stisnil vročo roko, je šepnil: „Z Bogom!“ — Pogreb, reči se sme, dovolj sijajen, mu je preskrbelo „Pisat. društvo“.

Odkrito moram povedati, da sem Levstika, dokler je živel, spoštoval kot značajnega, originalnega moža, a njegovo res ogromno veljavo za našo literaturo sem spoznal šele, ko sem dobival v roke zvezek za zvezkom njegovih zbranih spisov in ko sem čital klasični njegov životopis iz Levčevega peresa. In žal mi je bilo, da ga v življenju nisem častil še bolj.

Ker že govorim o Levstiku, pač ne smem pozabiti Franje, ki jo je ovekovečil v svojih, od idealne, platonične ljubezni navdahnjenih pesmih. Prvič sem videl Franjo l. 1869. na vižmarskem taboru. Pripeljali smo se tudi iz Slovenske Bistrice s svojo zastavico. Franja, mlado, brhko dekle z gostimi črnimi kodri, oblečena kot Kranjica, je pozdravila zastavonosce ter pripela šopke na droge zastav.

Čigava pa je?

„Koširjeva Franja iz Tacna“, se mi je odgovorilo.

Meni tačas ni bil znan ne Tacen in ne Koširjeva hiša. Od l. 1873. nadalje pa sva jo z Jurčičem poleti, kadar sva se kak popoldan oprostila, mahnila preko ljubljanskega polja ali po železnici čez Vižmarje v Tacen. In tu sva se dobro imela v veseli družbi Franje in njene sestre. Jurčič je Franjo včasih podražil zaradi Levstika, česar par ni ada slišala in je takoj pobegnila z vrta, kjer smo sedeli. Ko je prišel l. 1872. Levstik za skriptorja v Ljubljano, ni nikoli več zahajal v Tacen, Franja pa se je omožila na Primorsko.

Ko je bila l. 1887. glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda v Sežani, sem zagledal gospo, ki se mi je nasmehnila:

„Ali me ne poznate več?“

Bila je gospa G., nekdanja Koširjeva Franja, in zraven nje zala hčerka. Pri kosilu sem sedel poleg nje in spominjala sva se veselih ur pri Koširjevih v Tacnu, ko je še živel Jurčič. Tačas sva se bila nekega dne vpisala v album, vsak s poetičnimi vrsticami.

„Kje pa je zdaj tisti album?“ vprašam gospo.

„Nekega dne je izginil iz hiše. Kdo ga je odnesel, nismo mogli uganiti. Moj sum je letel na Železnikarja, ki je tudi zahajal večkrat k nam. Bil je tačas, kakor veste, agent pri „Sloveniji“. A Železnikar je odločno tajil. Prav škoda, ker je

bilo v albumu podpisanih mnogo odličnih Slovencev!"

"In iskrenih čestilcev," sem dostavil.

Franja se je zasmejala z onim zvonkim glasom, ki je nesrečnemu Levstiku segalo tako globoko v srce, in smejal sem se tudi jaz, saj ni prijetnejšega na svetu, ko spomin na lepe prežite ure, ki so le redke, preredke v vsakem življenju.

Na spodnjih Poljanah stoji ob desni strani ceste stara pritlična hiša v kmetškem slogu, ki spominja na pesem: "Ljubljanka, dolga vas". V tej hiši se je rodil Ivan Vrhovec, ko čebela pridni in plodoviti pisatelj, neutrudni preiskovalec arhivov in zgodovinar svojega rojstnega mesta Ljubljane. Bil mi je, odkar sem ga spoznal kot suplenta na ljubljanski gimnaziji, posebno simpatičen. S svojimi črnimi, blestečimi očmi je človeku gledal odkrito v obraz in bil je prijatelj šale in dovtipa. V pogovoru pa se mu je poznal učitelj, ker je takoj začel docirati, kakor bi stal na katedru, ako se mu je prerekala kaka trditev. Bil je vsem priljubljen, in veselili smo se, kadar je prihajal "Ivan z vrha" v našo družbo.

Leta 1886. meseca avgusta je bila velika pevska slavnost na Ptui. Peljalo se nas je mnogo iz Ljubljane, med njimi prof. Anton Raič; Vrhovec pa je prišel iz Maribora. Na Ptui se dogovorimo, da napravimo drugi dan izlet na Pohorje. Povabili smo tudi prof. Cilenška, naj se nam pridruži, kar je rad obljubil. Raič pa je imel seboj svojo ženo (Nenko), ki za tako gorsko potovanje ni bila sposobna. Ubogi Raič je bil v velikih zadregah, kako bi odpravil v Ljubljano ženo, ki ga sploh ni rada izpuščala izpred oči.

Pripeljali smo se s Ptuja na Pragersko, kjer smo vsi izstopili, in kjer je že čakal vlak za Ljubljančane. Tu je rekel Vrhovec Raiču, naj gre v restavracijo, on pa je prijel Raičevo gospo pod pazduho in jo spravil v vagon ljubljanskega vlaka. Žena je gledala okoli sebe in klicala: "Raič, Raič!" Vrhovec pa jo je tolažil, da pride takoj. V tem se začne premikati vlak in le oddaleč so se še slišala klici pri oknu stoječe gospe: "Raič, Raič!"

Raič je bil silno vesel, da bo mogel par dni preživeti v veseli družbi, a zdihoval je:

"To bo ploha, ko pridem v Ljubljano!"

"Ne boj se, brate, pa vzamem jaz nase vso krivdo," se je smejal Vrhovec.

Odpeljali smo se v Slovensko Bistrico in šli odtod peš k mojemu vinogradu, malo uro hoda od mesta. Drugi dan na vse zgodaj pa hajd na Pohorje! Provijanta in vina smo imeli seboj vsaj za prvi dan dovolj. Opoldne nam je

visoko gori na neki planjavi moja žena, ki nas je bila spremila, skuhala priprosto kosilo, zvečer pa smo se ustavili pri drvarjih blizu takozvanega Peska (1382 m.) Tam je bila nekdanja parna žaga (1325 m), a je že več let stala, ker je bil les v vsej bližini že posekan. Vrhovec je krstil naše prenočišče: "Hôtel zur Dampfsäge".

Na zemljevidih generalnega štaba najdemo imeni: "Am Sand" in blizu "Am Steg" za kraje, ki so znane ljudstvu le pod imeni: "Pesek" in "Brv". Če bi vprašal kdo Pohorca, kje je "Am Sand" in "Am Steg", bi ga pač debelo pogledal! Čemu se neki delajo taki zemljevidi! Menda le za popačenje imen in ne z namenom, da bi po njih našel potnik svojo pot.

Drugi dan smo krenili naravnost navzdol po bregu v Oplotnico, ki leži globoko pod nogami, tam, kjer se neha lukanski graben. A pot je bila strma in dolga, solnce je zmerom bolj

H. CHARLEMONT: IZ MRTVE PRIRODE.

pripekalo, postali smo lačni in žejni, no, naš provijant je bil že prejšnji dan pri kraju in nosač je nosil le še prazne steklenice. Prišli smo končno do prve kmetijske hiše in tu smo dobili hleb pohorskega ovseno-rženega kruha. Prav v slast sta nam šla kruh in sveža voda, ki izvira povsod po Pohorju nad granitno plastjo. Lehko smo stopali naprej in v par urah smo bili v Oplotnici. Tu smo si naročili kosilo in bili potem že tako čvrsti, da smo začeli kegljati.

Od Oplotnice čez Čadram je še dve uri hoda do Visol, ki ga je kak neumen nemški valpet prekrstil v Giesskübel. Pot nam je hitro minila in smejali smo se Ivanu, ki je skakal po gozdu in pobiral glive-turke, češ da je to izborna jed.

Ko se približamo Visolam, vidimo pred hišo gospoda, ki nam je mahal s klobukom in kričal: „Živio!“ Bil je dovtipnež Holz-Kretanov, slovenski Ahasver.

„Kakšen veter pa je vas zanesel sem?“

„Opravki s trebuhom za kruhom“.

To vam je bil židan večer. Veseljaka Ivan in Kretanov sta uganjala šale, prof. Cilenšek pa je vmes razkladal geologijo Pohorja, prave granitne mize, kakor ga je pozneje krstil v nekem sestavku v „Zvonu“. Pohorska zlata kaplja nas je tako razgrela, da je opolnoči Raič začel plesati, Ivan pa je zapisal zapisnik, ki ga še hranim in v katerem je konstatiral, da smo bili „dobrega volja“. In Holz je pristavil modri izrek: „Kjer sta dva Slovenca skupaj, je tretji med njimi — vino“.

Kako se je godilo Raiču, ko je po tem izletu priromal domu k svojemu ognjišču, mi ni znano. Potrpel je pač, dokler se ploha ni ulegla.

Dve leti pozneje se je Raič v počitnicah peljal na Češko. V Pragi si je dal izpipati zob, ki ga je bolel. Ali se je pri tem kri zastrupila, ali kaj se je zgodilo, ne vem; a začela mu je zatekati čeljust in dal se je prepeljati v bolnišnico, kjer je par dni pozneje umrl.

Dne 16. sept. 1888. je prihitela k meni vsa objokana Raičeva gospa in mi podala telegram, v katerem so jej iz Prage naznanjali, da je tisto jutro Raič umrl in jo vprašali, ali naj ga pokopljejo tam. Jaz sem jej svetoval, naj se pokojnik v Pragi položi k večnemu počitku, toda gospa je odločno zahtevala, da se prepelje truplo pokojnika v Ljubljano. Tu pa naj bi se položil v rakev „Pis. društva“, čegar marljivi tajnik je bil Raič več let. Ugodili smo seveda želji vdove, in 21. sept. se je pomikal veličasten pogreb od kolodvora do sv. Krištofa. Vsi smo žalovali nad

njegovo prerano smrtjo, saj je bil Raič eden tistih značajnih narodnjakov, ki brez hrupa, ne da bi silili v javnost, dosledno in marljivo delajo za narodno stvar. Zaslužil je, da smo ga položili v grob poleg njegovega strica, nepozabljenega Božidara Raiča in poleg Levstika.

Toda naj se vrnem k Vrhovcu! Isto leto, ko smo tako veselo in brezskrbno korakali po gnajsovi zemlji pohorski, l. 1886. je bilo izpraznjeno profesorsko mesto v Novem mestu. Tudi Vrhovec se je oglasil zanje. Rad sem ustregel njegovi želji in pisal grofu Hohenwartu, naj vpliva pri učnem ministru Conradu, da imenuje Vrhovca. Kak teden pozneje sem dobil pismo, v katerem je ležala Hohenwartova vizitnica. Naznanil mi je, da bo Vrhovec gotovo imenovan. Vizitnico sem poslal Vrhovcu in se ž njim vred veselil, da je dosegel, kar si je želel. Vrhovec pa je dejal, da shrani to vizitnico kot spomin na srečni ta dan.

Pred odhodom smo obhajali v čitalniški restavraciji v malem krogu odhodnico. Tako je odšel Vrhovec na Dolenjsko in odslej sva se videla le, ako se je v počitnicah mudil nekaj dni v Ljubljani in kadar sem prišel jeseni v Novo mesto, da sem bil kot zastopnik deželnega odbora in referent pri šolskih izpitih na Grmu. Zvečer smo se potem shajali pri Štemburju v Kandiji, in tu mi je pravil Vrhovec o svojih studijah in nameravanih spisih. L. 1893. pa, ko je prišel zopet k Štemburju, sem se ga kar ustrašil, tako je bil shujšan. Tožil mi je, da je vse poletje trpel na črevesnem kataru, a da gre že na bolje. In res se je potem zopet popravil za nekaj let in se dal prestaviti v Ljubljano. Tu pa se ga je končno lotila mučna, neozdravna bolezen, o čemer pa nisem vedel, ker mi ni nihče pisal o tem. Bil sem torej ves presenečen, ko sem čital v „Slovanu“ Vrhovčev nekrolog iz Aškerčevega peresa.

Kako vesel in šaljiv je bil „Ivan z vrha“ še pred malo leti in zdaj počiva v grobu, kakor mnogi, mnogi drugi, ki so mi bili mili v življenju! Toda kar usoda nalaga človeku, mora prenašati in lahko prenaša, tolažeč se, da je človeško življenje le neznatna, minimalna doba v vesoljnem kolobarju, in da, kakor je rekel že Lermontov, ni vredno, da se zanje toliko trudimo.

Neumorni in vestni kronik svojega rojstnega mesta je zaslužil, da se zove nova ulica v novem delu mesta na bivšem škofijskem svetu: Vrhovčeva ulica.

Od šentpeterske ceste me je gnala radovednost v Kravjo dolino, ali se je tudi tam kaj

izpremenilo v novi dobi; našel sem, da prav malo. Na levi stoji še hiralnica usmiljenih sester, ki je bil njej v oskrbi vso zimo bolni Josip Jurčič.

V hiralnico je bil po mojem prigovarjanji sprejet tudi Brencelj-Alešovec, a le za par dni. Alešovec je bil eden tistih v valovih življenja pogrezlih talentiranih ljudi, ki so bili preslabe volje, da bi znali brzdati svoje, rekel bi, animalske nagone. Škoda, da ga ni poznal Cankar! Alešovec bi bil živ eksemplar telesno in duševno propalega viteza, kakoršne slika on tako rad.

Brencelj, pod tem imenom je bil Alešovec znan po vsem Slovenskem, je imel dobro humoristično in satirično žilo, nedostajalo pa mu je prave omike ter lastnih misli in idej. Služil pa je pošteno svoji konservativni stranki. Nihče ga ni smatral resnim, zato pa se menda tudi nihče ni jezil, ako so ga zadele njegove šale. Vsaj dr. Zarnik in jaz sva ga popolnoma ignorirala, dasi sva bila v „Brenclju“ stalna rubrika pod naslovom: „Tina in Jože“ in zgoraj najini karikaturi.

Nekoč je prišel k meni Ribničan ponujat svojo leseno robo. Potegnil je iz jerbasa krtačo: „Tole naj kupijo; ima lepo podobo“.

Pogledam in, glej, na krtači je bila prilepljena Brenceljeva karikatura moje in dr. Zarnikove osebe.

„Ali poznate ta dva moža?“ vprašam Ribničana.

„Kako bi jih poznal? Svetnika že nista. Iz Ljubljane nam pošiljajo takele podobice, da jih prilepimo na krtače“.

Kupil sem si krtačo, in Ribničan je bil vesel in dejal je, da si bo moral že še preskrbeti več takih podobic, ker take krtače lahko speča.

Plodovit pa je bil Brencelj. Ko je moral zaradi neke tiskovne pravde sedeti tri mesece na Žabjaku, je pozneje trdil, da je v tej dobi spisal devet iger.

O tem je bil pogovor v čitalniški restavraciji, kjer smo pri svoji navadni mizi sedeli Jurčič, jaz, igralec Gecelj, ki je tudi nekaj iger predstavil in uredil za slovenski oder, in drugi. Nekdo je torej omenil, da je Brencelj v treh mesecih spisal devet iger.

Jurčič se je silno začudil:

„Devet iger v treh mesecih! Jaz pa sem imel s „Tugomerom“ delo vse leto.“

Tu se je oglasil Gecelj:

„Potolažite se, g. Jurčič! Prasica vrže devet mladih, seveda same pujske; levinja rodi samo enega, a ta je lev.“

Vsi smo se smejali, in tudi Jurčič se je dobrovoljno namuzal.

Brencelj pa je po svojem nerednem življenji zmirom bolj propadal, dokler se ni pogreznil do žganjarskih beznic. Zapuščal ga je tudi vid, da ni mogel več pisati in je živel končno le od milodarov. Nekega dne šla sva s Klunom pred škofijo, ko naju sreča Brencelj, tavajoč kakor slepec. Spoznal naju ni, ker je bil že napol slep. Klun pa ga je nagovoril in mu stisnil v roke nekaj drobiža, za kar se je Alešovec jecljaje zahvaljeval.

„Pa ne za šnops“, je klical Klun za njim.

„Ne, ne! Kruha si kupim, lačen sem,“ je odvrnil Brencelj in krenil v bližnjo pekarijo, kjer pa si je gotovo zraven kruha privoščil par frakljev grenkega.

Takrat me je Klun nagovarjal, naj bi Alešovcu preskrbel dež. hiralniško ustanovo.

„Naj le vloži prošnjo!“

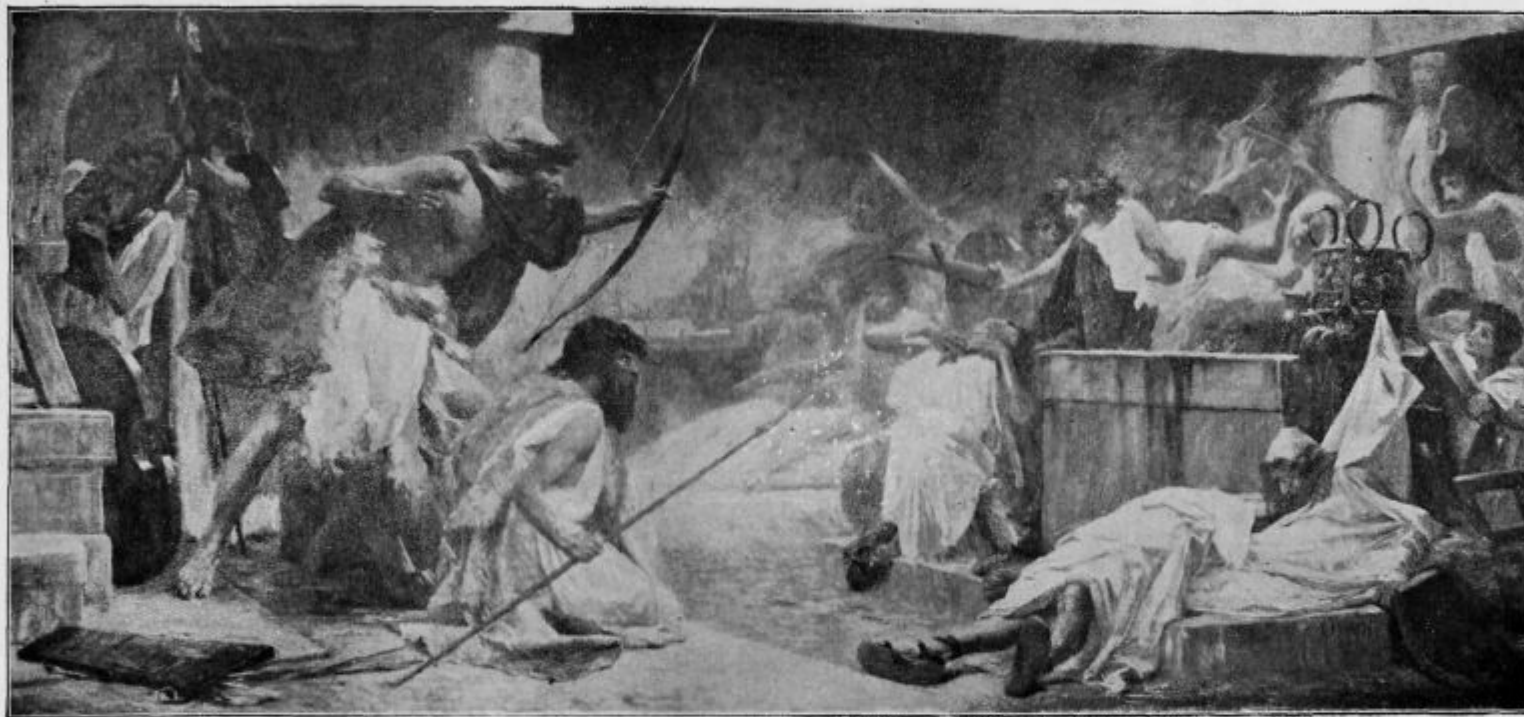
To je Alešovec res storil, in dež. odbor mu je podelil ustanovo letnih 100 K. Toda ker smo vedeli, da Brencelju gotovega denarja ni dati v roke, sva se zmenila z dež. glavarjem, da ga pozkusimo spraviti v hiralnico usmiljenih sester. Šel sem torej k prednici, ki je bila pripravljena sprejeti ga, ako se pokori hišnemu redu, posebno, da bo vsak večer ob 9. doma, ker se takrat zapirajo vrata. Brencelj je obljubil vse in bil sprejet. Z vsem preskrbovan bi bil ostal v hiralnici do smrti, ko bi se bil mogel zopet privaditi rednemu življenju.

Žal, da je bilo zanj že prekasno!

Nekaj dni je res prihajal o pravem času domov, potem pa se je zgodilo, da je prilomastil šele ob 8. ali celo 9. gugajoč se in opotekajoč. In končno se je neko noč vrnil šele opolnoči iz neke beznice, razbijal je po vratih hiralnice in kričal, naj mu odpro, česar pa niso storili. Prišel pa je policaj in ga odvedel. Nato ga je hiralnica seveda odslovila. In zopet se je počutil najbolje v beznicah, dokler ga ni smrt rešila malocastne družbe. Zadnja leta se je preživljal s tem, da je prodajal po gostilnah prigodne slavnostne pesmi v šepavih verzih. Končno pa je bil čisto navaden berač, umazan in poln golazni . . . Kdaj in kje je umrl in pokopan, ne vem; Glaserjeva zgodovina pa o tem tudi molči.

(Dalje prih.)

BELA ČIKOŠ: ODISEJ UBIJA SNUBCE PENELOPINE

ROMAN UMETNIŠKEGA SAMOUKA.

Spisal Olčev Igo.

XIV. UMETNIKI-LAHKOŽIVCI.

Sadunosna jesen je nastopila, in ž njo so se vračali v mesto v pisanih skupinah mojstra Kotnika pozlatarski in slikarski pomočniki. Prihajali so iz različnih krajev, kjer so bili na cerkvenem delu po več mesecev, prinašaje svojemu gospodarju lepe svote zaslužkov.

Mojstrov sin Josip z dvema pomočnikoma in z učencem se je vrnil od Sv. Andreja v labodski dolini, kjer so po preselitvi škofa Slomška v Maribor prenovili in preslikali vso cerkev ter prepozlatili oltarje, prižnico, križev pot, orglje itd.

Josipova tovariša sta bila kaj različne prikazni. Pomočnik Fran Omulec, rodом od Sv. Ruperta v Slovenskih Goricah, je bil videti preprost, pošten in dobrodušen dečko, ki je nosil potni list na odkritem svojem obrazu, srce pa na zgovornem jeziku! Ženskam po svoji vnanjosti ni bil nevaren, pač pa vsled svoje blagosrčnosti kaj voljan predmet mačje njihove lokavosti . . .

Njegov drug, Oton Kurij, ožji moj rojak z Dolnjih Vrjan trojiške fare, pa je bil lep, nežnostasen ter pravilno vzrasel mladenič, z gladkim, milopoltnim obličjem, iz katerega sta se svetlikali dve modrosojni očesni zvezdi, dočim so mu ljubko zaokrožena ustna senčile kvišku navihane brčice. Vtisk njegove osebe je bil uprav prikupljiv in se je omilil vsakemu človeku na prvi pogled. Na ženske je vplival z očarljivo silo, kar je predobro vedel ter si vsled tega tudi mnogo domišljeval. Imel je zaradi te svoje domišljavosti tudi mnogo neprilik z ljubosumnimi tekmeči pri dekletih. Gori v labodski dolini, kjer so mehkosrčne Korošice kar drle za njim, napadli so ga bili nekoč fantje s koli na sredi ceste. Ko se jim je naš Kurij postavil v bran, poziva se na svojo vojaščino, češ: „Jaz sem c. k. desetnik!“ pometali so napadovalci svoje leseno orožje v obcestni jarek ter ga zagrebli v kup gramoza . . .

In ta njegov vojaški ponos ga je gnal nazaj med vojnike, kjer je postal komorni sluga grofa Kinskega, imetelja zmagovitega 47. pešpolka slovenskih Štajercev.

Pozneje se je ta Kurij naselil kot samostojen pozlatarski mojster na P . . . . Prej imenovani Omulec pa je stopil v službo pri maribor-

skem magistratu ter je kot umirovljenec umrl pred tremi leti.

Drugi oddelek Kotnikovih pomočnikov je dospel iz Zavrčja tam doli na koncu vinorodnih Háloz. Načelnik mu je bil neki Ferdo Goslar, temnopolten mož z velikanskim, nalik perachi ploščnatim nosom, ki mu je štrlel izmed črnooblisketajočih se oči z globokimi obrobki, da ga je bilo strah gledati! Pravili so, da je bil silovit ženskolovec, pred katerim ni bilo varno nobeno žensko krilo. S to svojo strastnostjo si je bil seveda nakopal mnogo sovraštva zunaj na kmetih. Tam so ga zakonski možje pri nezvestih svojih ženah zalezovali z nabitimi puškami. Parkrat je le z veliko silo, slečen in bos, jedva odnesel živo glavo.

Na stara leta pa je naš Goslar dal slovo svoji „umetnosti“ ter se lotil gostilništva. Pri tem je zapadel v plen svoji nebrzdani — ginekomaniji že pred dobrim desetletjem in to sicer v najlepši moški dobi.

In naposled tretje krdelce umetnoobrtiških sotrudnikov Kotnikovih je prišlo iz Kostrivnice na južnem vznožju Boča. Začasni poslovodja jim je bil — Čučkov Jirga, droben, slaboten možicelj s svetlosinjimi očmi, porojen takisto v Št. Rupertske fari, na pobočji trsovitega Závraha. Njemu sta bila prideljena še dva pozlatarska slikarska pomočnika: Janez Vívoda iz Kamnika in Vaclav Kóřinek iz Prage.

To so vam bili trije izbrani in skrajno si nasprotujoči tipi. Čučkov Jirga majhne, slabovične postave, kolega Vaclav pa visokovzrasel, a tankostasen mladenič, tretji, naš Kamničan, pa ženske rasti, izredno ozkih ram in bujnorazširjenih bokov. Ko bi ne imel brade, s katere svedrasto zasukanimi brkami se je vidno ponašal, mogel bi se preobleči v ženska krila ter nastopati kot koketna gospodična. —

To vam je nastalo v naših delavnicah takrat živahno, veselošumeče vrvenje in uprav razkošno življenje!

Mojster Toma je izplačal svojim pomagačem pogojeno mezdo za vse poletje hkratu in ostal mu je še lep kupček denarja. S tem seveda je moral Toma poravnati razne račune za porabljene barve, firneže, lake in razno drugo pozlatarsko-

(Dalje.)

slikarsko stvarino. Zlasti za dragoceno zlato je moral odšteti precejšnjo svotico.

Lahkoživi njegovi pomočniki pa so svoje prihranke nalagali po raznih mariborskih — gostilnah, kavarnah in drugih enakih zavodih . . . Vodja v zapravljenem življenju jim je bil mojstrov sin Josip.

No, pa so bili takrat v Mariboru tudi kaj ugodni časi za razkošno, sibiritsko uživanje življenjskih radosti in slasti! Vladale so ondaj še blažene patrijarhalne, rekel bi, fejaške razmere!

Železnica, ta požrešni polip modernega kristolovja in vsesvetovnega izenačenja narodov ter njihovih šeg in običajev — železnica je pač tisti čas že raztezala svoje grabljive mreže od Dunaja do Trsta ter je prevažala v svojih temnih vagonih nemško kulturo na sinje Adrije kršne bregove; toda njen takratni promet je bil takorekoč šele v otroških povojih in valovje prejšnjega vozniškega življenja je pljusalo še vedno, dasi že v pojemajočem tempu in v presledkih, po mnogoštevilnih krčmah in prenočiščih ob državni cesti, ki teče s severa na jug skozi slovensko podravsko mesto. Zlasti doli ob mostu preko Drave, kjer so se vozniki ustavljali zaradi priprege po obostranskih klancih navzgor — v tistih obmostnih gostilnah je razsajalo še vedno uprav bahantsko življenje od ranega jutra do pozne noči.

Poleg voznikov so imeli tista leta, ko še ni bila vzgrajena železniška proga iz Maribora na Koroško in Tirolsko, doli ob Dravi tudi pohorski plavičarji svoja taborišča in prenočišča, kjer so po cele tedne čakali na dež in naraščajočo Dravo. In naši plavičarji, ki so splavljali kar cele gozde z bogatolesnega Pohorja po deroči Dravi navzdol do Belegagrada in še dalje doli do Železnih Vrat — ti naši pohorski „flosarji“ v raševnati svoji obleki so imeli denarja kakor hudič toče. Zato pa so tudi živeli veselo in razkošno ter so popivali doli na svoji „lenti“ po cele noči . . .

In v te šumne „taverne“ ob dravskem mostu so zahajali tista leta tudi naši pozlatarji in slikarji ter sploh vsi obrtni umetniki mariborski. Toda ne zgolj zaradi dobre jedače in pijače, temveč na ljubo veselim domačim hčerkam, ki so stregle takrat gostom vsevpred brez razločka njihovega stanu, poklica in imetja.

Bila vam je ondu, zlasti v Lešnikovi gostilni, kjer so bile tri domače hčere, kaj pisana, raznovrstna, od heterogenskih življenj naplavljena družba. Zlasti ena vrsta pivcev je s preglasnim šumom razgrajala po zadnji sobi te Lešnikove gostilne; to so bili — dijaki, ki so v pričo brhklih gostilničarjevih deklet uprizarjali svoje šolske

„ulke“ in razne komične prizore. Da je pri tem prišlo često do neljubih in tudi nevarnih konfliktov z ostalimi gosti, posebno z našimi obrtnimi umetniki, je povsem naravno. Saj vlada med porednim dijaštvom in nagajivim obrtništvom že od nekdaj neka električna napetost, ki se izproži in uname v ljut prepir ob sleherni najmanjši dvoumni besedici. Prišlo je torej ondu v Lešnikovih katakombah večkrat do sovražnega spopada in tepeža, da je morala nastopiti naposled i policija.

Nekega zimskega večera sta povabila rojaka Omulec in Kurij tudi mene „polpomočnika“ v navedeno gostilno. Sedli smo v zadnji sobi k okrogli mizi ter poklicali star „pint“ rujnega haložanca. Razgovor se nam je pletel okrog naše stroke: „umetnosti“, do katere smo vsi trije bili izgrešili pravo pot. Tovariš Omulec je pripovedoval, da je hotel postati „slaven“ kipar, ker čuti v sebi silen nagon do plastike, in to po največ do one, ki se upodablja v človeškem telesu. Rojak Kurij pa je imel baje talent za slikarja pokrajin, kajti vzrasel je v preslikovitem kraju, kjer se je takorekoč okrog njega razgrinjala kar cela galerija čarovitih pokrajinskih prizorov, vedut, motivov in perspektiv ter široko obkvirjenih panoram. Da mi je Kurijev Oton zajemal svojo snov iz dna razvnete duše, sem dobro razumel, saj so bile tudi moje sanje in želje, postati na tem polju slikarske umetnosti nekakšen slovenski — Claude Lorrain . . .

Baš smo bili trčili na slavo „božanstvene umetnosti“, kar nam zagrmí na uho od onostranske mize, izmed množice dijakov porogljiv vzklík: „Pereant mazači in pleskarji!“

Moja tovariša, ki sta nosila oba cesarsko suknjo, sta poskočila hkratu pokonci in bi se bila nedvomno spoprijela z izzivajočimi sinovi Muz, da nisem posegel vmes jaz, plahi nepoklicanec. Spoznal sem bil namreč isti hip v onem izzivaču bivšega svojega sošolca: Janka Poljanca! In ta, ko je zagledal mene, svojega najdražjega součenca, s katerim je skupno ministriral in v to svrhu neko božično noč v skupni postelji preupal, — prebledel je ter omahnil na svoj sedež, ostali njegovi tovariši pa so priskočili k meni z radostnim vzklíkom:

„Kaj si ti — Olčev Igo!?“

Kakor bi trenil, sem sedel sredi nekdanjih svojih sošolcev, ki so me objemali in poljubljali brez konca in kraja, poizvedovaje, kako da se mi godi, kaj in kje da sem itd. Bili so vrli moji kolegi iz šole pri Sv. Ani na Kremperku: Kocuvanov Franjo iz Bačkove, ki je kot doktor

vsega zdravništva pred kakimi petnajstimi leti umrl v Samoboru; potem Roškarjev Matevž s Kremperka, ki službuje kot osivel registrator pri mestnem svetu v Gradcu; dva ljubezniva nemška sošolca: Unger iz Nasove in Wolf iz Lesanj i. dr.

Prisesti sta morala k nam tudi moja pozlatarska tovariša in bili smo židane volje do ranega jutra. Med občno našo radostjo pa je brez slovesa izginil izmed naše družbe neopažen — Poljančev Janko.

Vprašal sem imenovane svoje sošolce, kaj bi bil pač vzrok njegovega odhoda, in dejali so mi:

„Vest ga peče, da ti je odnesel obljubljeno ustanovo za študije!“

Na moje začudenje: kakšna krivda zadene pri tem njega, pojasnili so mi:

„Slišal je, da je župnik Ferenc govoril o tisti, tebi namenjeni „stipendiji“, ki jo je dotlej užival Matija Rola, ter je to povedal doma. Njegov oče se je menda potrudil v ta namen k župniku ter priporočil svojega Janka, — ti pa, dragi Igo, izgubljeni sin, nisi imel žive duše, ki bi se bila potegnila zate!“

„Pa veš, kaj je blagodušnega župnika napotilo, da ni tebi naklonil omenjene podpore?“

„Nikoli nisem mogel izvedeti pravega vzroka!“ jim odgovorim.

„Ker si hotivski, nezakonski otrok in bi po neki tajni naredbi ne mogel postati — duhovnik ali kali?“

Kakor me je to prijateljsko razodetje prese-netilo in nemilo dirnilo, še bolj me je zbolelo — odurno vedenje sošolca Janka proti meni. Videl sem ga potem še mnogokrat na ulici in ga tudi pozdravljal, ali on je šel ošabno mimo mene, kodrasto svojo glavo smelo pokoncu noseč.

Ko sem se pa po preteku tridesetih let sestal z njim tam doli ob Krki in se pritožil zaradi njegovega takratnega vedenja, opravičeval se je ter rekel: „Ni prav, da takrat niso dali tebi tiste ustanove!“

„Zakaj ne?“ sem ga vprašal.

„Ker si ti bolj talentiran, kakor jaz!“

„Torej si bil ti bolj potreben študij!“ zavrnil sem ga šaljivo ter trčil z njim na „mir in spravo!“

In danes prijatelj Janko sanja že o ustajenju od mrtvih tam doli na vzvišenem bregu mirno-valne Krke, jaz pa še potujem zdrav in vesel križem lepe naše domovine.

XV. V ŠOLI PRIRODE.

Na zimo je mojster Kotnik odpustil iz službe nekoliko svojih pomočnikov, ker mu je nedostajalo prostora za toliko delavcev. Med odpuščenci je bil tudi Goslar, ki je pravzaprav sam izstopil; potem Omulec, ki je itak moral iti k vojakom-topničarjem in pa bolehavi Čuček, ki se je šel krepčat na svoj dom pod vinogradnim Zavrhom.

Ostala sta torej poleg mojstrovega sina Josipa, poslovođje Tone in moje neznatnosti, še pomočnika: Vivoda in Kořinek.

Vivoda, kakor sem že prej ovadil, je bil po svoji rasti sličen ženski in je bil tudi kaj ničemuren; obenem pa je bil precej puhloglav. Dasi rojen Slovenec-Kamničan, bil je že takrat nemškega mišljenja in je svoje ime pisal dosledno: Wiwoda.

Pražan Kořinek je bil sicer jako uljuden mladenič ter uprav velemestnih manir v občevanju z ljudmi, a bil je skrajno lahkomišljen in brezbrizen veseljak, ki ni mogel trpeti beliča v žepu. Često je pribežal že v nedeljo popoldne domov ter se vlegel spat, potem ko je bil zapravil vso svojo tedensko plačo do zadnjega vinarja.

Nekoč pa mu je pri slačenju padla šestica iz hlač. Pobral jo je nevoljen ter jo zalučil skozi okno na Delagov vrt, rekše: „Vem čert ten sakramenskej šestak!“

Drugi dan, v ponedeljek, pa je vstal že ob petih ter se lotil dela, ki mu je ob požvižgavanju čeških napevov teklo vidno izpod rok ves teden. Kakor hitro pa mu je mojster izplačal mezdo, se je preoblekel v svetenjo obleko, naštulil si cilindar ter sfrčal skozi hodnik na ulico. Bil je jako maren, spreten delavec, več vsakemu opravi-lu svoje stroke. Kadar pa je čutil kaj okroglega v denarnici, bi se ne bil dotaknil orodja, makar da bi ga bili privezali!

Od doma je bil naš Vaclav imovitih roditeljev, ki so ga vzgojili skrbno in temeljito. Hoteli so, da bi se po tradicionalnem češkem običaju posvetil — glasbi; v ta namen so mu, kakor se je šalil, „položili v zibelko gosli“, on pa da ni imel za godbo prirojenega posluha ter mu je bilo zoprno sploh vse škripanje in cviljenje ovčjih črev . . .

Odloživši godalo, je prijel za risarsko orodje ter se izvežbal v tej stroki do prave virtuoznosti. Bila je prava slast gledati ga pri delu: kako so mu genialno izumljeni ornamenti rasli kar vidno izpod risala! Izučil se je risarstva v treh letih, postal sam svoj pomočnik že s šestnajstim letom. Bil je v kondiciji pri najboljših modelerjih v

Pragi, na Dunaju in v Budimpešti in zdaj je bil namenjen v Monakovo in Pariz . . .

Pravi pravcati protinožec tega lahkoživega Pražana pa je bil naš Kamničan! Ne samo, da je bil v varčevanju pristen skopuh, ki si ni privoščil za svoj denar nikakšne zabave, bil je tudi sicer odurnega, neodkrita značaja, da se ni mogel z njim bratiti noben tovariš. Zvest svojemu stremljenju po imovitosti, se je oženil pozneje v G . . . z neko bogato pozlatarjevo vdovo, kateri na ljubo se je prelevil v strastnega Pragermana.

Ali priznati treba: v svoji stroki je bil dobro podkovan, specialist v izdelovanju umetnega marmorja od sadre, v čemer ga ni prekosil niti sam mojster Kotnik, ki je bil kaj izvrsten marmorirar. —

Po odhodu veselejših pomočnikov je zavladal v naših delavnicah zopet dolčas, in čutil sem se osamljenega, saj sem pogrešal oživljajoče svetlobe žarnih — Zalikinih oči, ki jih nisem mogel pozabiti!

Prav tiste dni pa so pripeljali odnekod v prenovitev podobe štirih svetnic-pomočnic: sv. Agato, Dorotejo, Lucijo in Rozalijo.

Ko sem ugledal podobo svetnice Rozalije v naravni velikosti, poskočilo mi je srce. To je bila vendar moja Zalika! S spoštljivostjo, rekel bi pobožnostjo sem se lotil popravljanja in pozlačevanja podob in ko sem jim naposled poslikal obličja, dal sem sv. Rozaliji inkarnat, barvo las, predvsem pa ono milosojno rjavost očes — — svoje bivše oboževanke! . . .

In ko je stala pred menoj v svoji pozlačeni halji in z milobnim obličjem, iz katerega so me gledale one žarne srnje oči, zdrsnil sem prednjo na kolena kakor svoje dni Pigmalijon pred svojo Galatejo, ter jej poljubljal roke . . .

Pri tem ljubezenskem opraviu me je zasačil stari poslovodja Toma, ki me je prišel klicat v mojstrovo stanovanje. Ves omotičen sem šel z njim. V sprejemni sobi Kotnikovi pa mi stopi naproti mladenič v baršunasti suknji in z dolgimi, do ramen segajočimi kodri.

„Ti si torej — Igo, o katerem mi je sestra Zalika pisala toli navdušeno!“ me je ogoril ter mi segel v roko.

In pri tej priči sem ga spoznal: bil je — Kotnikov sin Toma, ki se je vrnil z akademije. Dejal je, da ostane odslej doma kot vodja slikarskega oddelka očetove obrti. Govorila sva potem kakor stara znanca in spoznala, da sva — sorodna po duši, mišljenju, stremljenju.

S Tomovim prihodom se je v moji duši začela umetniška spomlad, polna pestrega, vonji-

vega cvetja, ki je obetalo bujnih sadov; oklenila sva se drug drugega z odkritosrčnim prijateljstvom ter snovala smeje načrte o sijajni umetniški bodočnosti.

Prijatelj Toma je bil isker, živahen, navdušen mladenič, dve leti starejši od mene, a nežnejše postave in rasti, plastično izrazitega obraza z orlovskim nosom. Njegove velike, rjave oči so žarele v svetem ognju umetniške samosvesti. Naprosil me je takoj, da naj občujem z njim le v svojem materinskem jeziku, za kar me bo on poučeval v laščini, ki se mu je bila omilila med italijanskimi kolegi na dunajski akademiji.

Kmalu po Tomovem prihodu, koncem meseca aprila smo se odpravili na daljše cerkveno delo in sicer k — sv. Martinu na Pohorju. Bila nas je šestorica.

Tu smo dospeli v jako zanimiv, povsem nov svet. Zlasti jaz, ki nisem bil še nikoli na višjem gorovju, sem zrl z zavzetimi očmi okrog sebe.

Preko Gorenje Polskave smo dospeli gori k sv. Martinu neko nedeljo popoldne proti večeru. Prijazni takratni župnik Vošnjak, stric dra. Josipa Vošnjaka in njegovih bratov, nas je sprejel kaj gostoljubno.

Mojstrov sin Josip z nekim Hrvatom se nista mnogo brigala za lepi planinski svet, temveč sta jo zavila po vasi navzdol kar naravnost v — gostilno. Naš Vaclav Kořinek pa je zagledal doli pod župniščem ob studentu troje deklet, in se je spustil naravnost po obronku navzdol ter se zakadil med dekleta, kakor jastreb med golobice. No, tu pa jo je naš Vaclav skupil! Ena izmed napadenih deklet, katero je hotel objeti, pograbila je Vaclava okrog pasu ter ga zalučala po senožeti navzdol, da je češki junak kar zaječal.

To vse se je zgodilo tako naglo, kakor bi trenil! Naš Vaclav jo je odkuril kakor polit koder za tovarišema v gostilno, kjer je oplaknil svojo jezo na „zatracene holke“ z vinom.

Midva s Tomo pa sva zlezla na vzvišeni holm onstran vasi ter si napajala oči z očarljivim razgledom po preslikoviti gorski panorami, ki se je razgrinjala okrog naju v mehkih obrisih, pogrnjena z lahno kopreno večernega somraka.

Pri večerji v farovžu je župnik, ki je videl oni prizor pri studentu, podražil poraženega Vaclava, češ: „Pohorjanke niso toli nežne, kakor mestne gospodične!“ — a Vaclav ni razumel šale ter je povedal župniku par toli debelih, da bi bilo prišlo lahko do hudega prepira, da ni jovi-jalni župnik, spoznavši kritični položaj, zasukal smer razgovora v drug tir.

VLAHO BUKOVAC: DUBRAVKA.

Kořinek je prespal svojo „nezgodo“ ter se drugo jutro z nami vred poprijel rednega, vsakdanjega posla. V javnosti se je sicer izogibal pohorskim Amazonkam, toda na skrivnem jih je vztrajno zalezoval slej kakor prej.

Toma in jaz se nisva vdeleževala zabav tovarišev, temveč sva porabljala vse svobodne ure. Ob nedeljah sva hodila že na vse zgodaj z risarskimi mapami v bližnjo okolico in posnemala slikovite pokrajinske prizore, vedute in motive. Prijatelj Toma je bil izvrsten akvarelist, ki je v teku kratke ure skiciral pokrajinsko sliko en plein air kar na licu mesta z barvami. Pri tem pa je zajedno v moji duši vzbujal zanimanje za vse značilnejše prikazni okrog naju.

In imel je izredno bister pogled za slikovitost vsakega predmeta! Tu je ujel lepo vzraslo drevo, tam je zagledal groteskno pečino, sestavljeno od raznovrstnih plastij, med katerimi so se vile svobodno se razpredajoče poteze mramorskih žil; zopet ondu se mu je nudil slikovit gorski slap, čigar milijonoteri atomi so se žarili ob solučnem sijaju v čarobnih mavričnih bojah: pomočil je parkrat čopič v svojo barvno škatljico, potegnil tri, štiri krat po papirju pokonci in počez in skica je bila gotova.

Tako sva lazila po ves dan po temnosencnatem gozdu, med visokimi, ravnodebelnimi jelkami in bori, smrekami in macesni . . .

Prišedša iz gozdnega mraka zopet na jasno plan, naju je oblila solčna luč z zlatimi svojimi žarki, in prijatelj Toma me je opozarjal na izprembo v osvetljavi pokrajine, pri čemer kaže priroda vsikdar drugačen značaj. Zato vzbujajo pokrajinski prizori v gledalčevi duši tudi druga čuvstva v jutranji zori, negoli ob soju poldanskega solnca, ali pa o večernem somraku . . .

Naposled mi je Toma razkazoval znamenitejše predele prostrane pokrajinske panorame, ki se razgrinja v nepreglednem okvirju pogorja — od širokopleče Konjiške Planine, preko grbastega Boča in piramidaste Rogaške Gore tja doli do valovite Ivanjščice ter odondot preko dolnje-dravskega polja do mehko obrisanih holmov bajnih Slovenskih Goric, ki se raztezajo ob Dravi navzgor do Maribora. V tem veličastnem okvirju je razprostrta pisana preproga zelenega Dravskega polja izpod vztočnih obronkov granitnega, s košatimi gozdi obraslega Pohorja tja doli do medmurske ravnine. Po njej so kakor našite lično risane arabeske temnih gozdov, izmed katerih se belé vasi z vitkimi zvoniki.

Ta velikanska planinska scenerija čaka poklicanega slikarja à la — Marko Pernhart, ki je proslavil s čudovitimi svojimi razgledi z Velikega Kleka in Triglava slikovitost naše domovine. S Kotnikovim Tomom sva takrat pač sanjariła o takšnem slikarskem idealu, ali žal, najine mladeniške sanje so ostale — zlati gradovi v oblakih! —

Pozno na večer sva se vračala s takih slikarskih izletov na dom k sv. Martinu. Može so naju pozdravljali spoštljivo, žene in dekleta pa so pogledovale zvedavo za nama. Videla sva jih, kako so v poslednji dobi zasledovale smer in cilj najinih izletov . . .

Neko nedeljo dopoldne pred veliko mašo sem bil zlezel gori v zvonik in od tam na cerkveno podstrešje, odkoder je krasen razgled na vzhodno stran pokrajine. Stojč ves zamaknjen ob opažnem oknu, začujem za seboj pritajene korake, in ko se ozrem za seboj, stojita pred menoj — dve deklici.

„Aha! Zdaj sva vas pa ujeli, kaj!“ vzklikneta hkratu obe.

„Pa kaj želita, dekleti?“

„Ali ste vi kak svetnik, ali kali, ker ne pogledate nikdar nobene — ženske?“

„Ej, nisem svetnik in tudi ne bom! Ali, da ne pogledam žensk? — Hm, glejta!“ in v pojasnilo svojih besed podam jima svojo risarsko mapo.

Deklici sta naglo odprli mapo ter presenečeni ogledovali v njej narisane stvari. Ugledavši med risbami nekatere karikature in — gole ženske podobe, zardeli sta, zaprli mapo ter mi jo vrnili rekoč:

„Pa res niste svetnik! Ali vendar se vedeta vi in dolgolasi vaš tovariš vse drugače kakor ostali „malarji“.

In pripovedali sta mi, da „oni drugi gospodje“ zahajajo k njim, da jih vabijo večkrat v gostilno, ali pa dajo vina prinesiti na dom itd.

V teku razgovora se je pokazalo, da je ena izmed njiju ona krepka junakinja, ki je takrat našega Čeha vrgla ob tla. No, zdaj sta si bila že prav dobra prijatelja. „Vaš Benčeselj so en fajn gaspud!“ je pristavila, poredno se smehljaje ter pohitela z brhko svojo tovarišico po stopnjicah navzdol.

In premišljal sem žensko dušo . . .

Najprej te vrže ob tla, da ti zaškripljejo kosti, potem pa . . . no, potem postaneš, če si vztrajen in smel, vendarle — „en fajn gaspud!“

(Konec prihodnjč.)

NADA.

Roman. Spisala Zofka Jelovškova.

(Dalje).

IV.

Mirno so se zavrstili dnevi Nadinega življenja. Sama se je čudila, odkod se je vzela ta topla zadovoljnost, ki jo je vso pregrevala. Nič je ni vznemirjalo, čas je tekel neopazno, kakor mirna reka med širokimi polji. Zopet je vzljubila prirodo z vso svojo dušo. Zjutraj je vstajala zgodaj in dokler je dopuščalo vreme, se je kopala z ranim solncem v morju. One ure v hladnem, senčnatem poštenem uradu so se ji zdele kakor prijeten odpočitek. Opoldne je zopet veslala v čolnu ob obali, potegnila v kakem idilskem zalivu vesla iz vode in legla v čolnu vznak, da je vstajalo modro letno nebo, pretkano z zlatimi nitmi gorečega solnca, nad njo v daljno neizmernost. Ponoči je spala pri odprtih oknih, in pljuskanje morja je spremljevalo njene sne. Njena polt je postala zagorela, temna, a njeni lasje so se zdeli še bolj zlati in bliskajoči. Njeno telo je postalo prožnejše, mišice trdnjše, vsak napor se ji je zdel lahek in malenkosten. Veselilo jo je to, posebno tudi zato, ker je domnevala, da taka telesna svežost množi tudi duševne sile. Radosti njenega življenja so bile skromne, in marsikdo bi bil morda komaj zaničljivo skomiznil z ramo nad njimi, Nada pa je ljubila te tihe radosti, to mirno srečo, ki jo nudi tudi najenoličnejša vsakdanjost.

Glej, valovito morje! Vrgla se je vanje, valovi so jo nihali, borila se je z njimi s trmasto vztrajnostjo in ko je končno vsa upehana legla na bregu v topli pesek, se je nehote smehljala in njene oči so bile vroče od veselja in zadovoljstva.

Veslala je daleč v morje, zamislila se je, zagledala se v modro daljo, kjer so izginjala žolta jadra ribiških bark. Ko se je spomnila, da je treba domov, je bilo že pozno; napela je vse moči in kakor lahki galeb je letel čolnič preko vode. Vse pekoče roke je imela, ko je skočila iz čolna. Ves dan je bila dobre volje in s smehom je pripovedovala: „Ah, kako sem veslala!“ Smejali so se z njo, nehote je vplivala nanje Nadina svežost, njeno jasno veselje, žareče oči, vesela kretnja njenih rok, s katero jih je sklenila za tilnikom in naslonila zlatolaso glavo nazaj.

In potem, kadar je mogla, je hitela k Trdinovim. Imela je tam gori tudi svojo sobico. Vse

je bilo tako pripravljeno, kakor je imela najrajše. Na oknih nageljni in rožmarin, na steni Bled z Vintgarjem, na omari Prešernov in Jurčičev kipec iz sadre, med okni litografija Böcklinove krajine in nad mizo Heinejev portret. Vse to so bili darovi Vere za Božič, Novo leto, za god i. t. d.

„Kadar pojdeš proč, si vzameš stvari seboj, a zdaj naj ostane vse v sobici, da boš tukaj kakor doma,“ je govorila Vera večkrat.

In Nadi je bilo res, kakor bi bila pri Veri doma, in urno so hiteli meseci za meseci.

Drugo leto njenega bivanja na Primorskem pa ji je pisala Janja iz Amerike:

„Čisto drugačna je ta zemlja, kakor sem si predstavljala. Nič od tega, kar sva hotela z Leonom, se ni izpolnilo — in vendar nisva razočarana. Leon, bivši advokat, je zdaj farmar daleč v osredju te čudovite zemlje. Nič se mu ni posrečilo. Končno, čez pol leta, ko nama je od raznih naših spekulacij ostalo komaj toliko, da sva kupila — bolj iz obupa, kakor iz nagnjenosti — to farmo, se nama je sreča nasmehnila. Že čez leto sva tu na „Janjini farmi“, kakor jo je pokrstil Leon. Dobro se nama godi, delava na polju, kakor kmeta in ugaja nama to skromno, a slobodno življenje, nad katerim bi se bila prejšnje čase zgražala. Tudi nekaj Slovencev je tu. V sosednjih gozdovih delajo doge. Vsako nedeljo prihajajo k nama, ki imava nekaj časa tudi posebno vrsto branjarije. V Ameriki ni nobeno delo in nobena trgovina sramotna, tudi če je tako primitivna, kakor najina. Za deklo imam zamorko, a možu pomaga Irec, ki je že pol leta pri nama. Leon je postal protestant in še pred letom sva se v Čikagu poročila. Zdaj bova imela kmalu že družino! Nepopisno se veselim! Moj Bog, mati — mati postanem! Ali poznaš večjo srečo?! — Moje visokoleteče romantične sanje so se res razpršile v nič, ali zanje mi ni žal, v skromni delavnosti in tihi ljubezni sem našla srečo. Življenje je trdo in priprosto ter osrečuje le zdrave, krepke ljudi, ki se znajo boriti z njim, — sanjarje nikoli ali pa le redkokdaj.

Pomisli, one Slovence, ki so tu, poučujem vsako nedeljo popoldne v angleščini do pozne noči. Perfektno seveda še sama ne znam tega jezika, toda mojim učencem to zadostuje. Celo plačajo me. Enajst jih je in sami so sklenili, da mi dajo vsak po dva dolarja na mesec. Zelo so

zadovoljni z menoj in hvaležni so nama za vsak prijazen nasvet. Tudi če jim pišem pisma, me plačajo. V Evropi je poštene ljudi sram, sprejemati za svoje usluge denar, in Evropejci imajo čuvstvo, kakor bi jih hotel razžaliti kdo z — „napitnino“. V Ameriki pa velja trezno načelo: roka roko umiva, vsako delo je vredno plačila!

Sploh hočem tu obogateti! Smejaj se! Zakaj pa ne?! Vedno si mislim: koliko bi se lahko naredilo v malem narodu, če bi bil človek bogat, — milijonar! In niti požrtvovalen bi ne moral biti, ampak le podjeten, vztrajen, pameten in pogumen. Njemu bi se godilo dobro, a tudi narodu! Obrt je dandanes temelj blagostanja narodov. In kakšno obrt imamo? — Še tisto boro, kar je je, tiči v rokah tujcev, ker smo bili sami prezaspani in prebojazljivi.

Nikar se ne rogaj! Moj mož mi razlaga ob večerih narodno-gospodarske temelje, kar je zanimivejše kakor si misliš. Jaz pa sem tu v mednarodni Ameriki naredila iz njega, ki je po rodu pravzaprav Slovenec, a je po zaslugi svojih staršev obesil v Gradcu svojo narodnost v dimnik, — zopet to, kar je in bi moral biti — Slovana.

Smešno se mi zdi pravzaprav, kako se trudijo naroditi, pridobiti si novih duš, — t. j. novih bastardov. Če se kdo nauči tujega jezika in zagotavlja, da je Nemec ali Španjol, je to vendar prav tako smešno, kakor če bi se velika italijanska ali norverška družina izselila na Kitajsko, naučila se kitajski in rekla potem: „Glejte nas Kitajce! Posebno naši otroci so pristni Kitajci; nikoli niso slišali drugega jezika, kakor kitajskega!“ — In vendar odloča kri, rod in ne jezik! Narodnost, t. j. plemenska individualnost se mi zdi kakor drevo; ako je dobro, zdravo, cepiš lahko nanje najplemenitejše vrste in uspelo ti bo. Ali temelj mora biti trden, krepak, sočen — in cepek od iste vrste; na tepki se ne cepijo fige ali pomaranče!

Moj mož si je naročil fotografski aparat. Moje velike bradate učence je fotografiral že vsakega posebej, in čeravno so to še jako barbarski amaterski proizvodi, so jih modeli vendar z velikim veseljem poslali domov preko morja. Potrpi, ko se nauči, fotografira našo idilsko farmo, našo zamorko Kiti, našega Irca, naše polje, naša vola, našega psa in vse, kar je naše — tudi mene in sebe. In če Bog dá, Ti pošljem sličico svojega deteta, da ga poljubiš, kakor poljublja Tebe Tvoja

srečna

Janja.“

Nada je Janji takoj odpisala, ali minila sta dva meseca, minili trije, štirji, — o Janji nič več

glasu. Nada se je čudila in pisala še enkrat dolgo pismo, potem še parkrat nekaj razglednic. A nič odziva! Pol leta po zadnjem pismu pa je dobila Nada dopis, pisan z okorno, težko roko:

„Velecenjena gospodična!

Slučajno mi je prišla v roke razglednica, ki ste jo poslali pred tedni gospej Janji. Iz karte posnemam, da ne veste nič o dogodkih, a ker ste iskrena prijateljica gospe Janje, bi ne bilo lepo, če bi Vam ne pisal, kaj se je zgodilo. Gospa Janja je nas Slovence učila angleškega jezika. Imeli smo jo jako radi in zelo smo čislali njo in njenega gospoda. Bila sta blaga in dobra človeka. Prišla sta semkaj nekako potrta in mislim, da se nista lotila z veseljem farmarstva. Ali sreča jima je bila mila in jako dobro se jima je godilo. Premoženje se jima je od dneva do dneva večalo in karkoli sta začela v našem kraju, vse jima je lepo uspevalo. Vsakdo bi jima bil prerokoval najkrasnejšo srečo in krasno bodočnost. In zaslužila bi bila oba vsega; nihče jima ni bil nevoščljiv. Enemu od naših je v šumah zlomilo nogo, in kar k sebi sta ga vzela in šest tednov je ležal na farmi; kakor bratu sta mu stregla.

Gospa je pričakovala prvo dete in zakonca sta se ga veselila nepopisno. Kolikrat sta še nam pripovedovala, kako sta srečna in kako mislita vzgojiti svoje otroke, da bi bili pametni in dobri ljudje! Jaz sem še celó svoji ženi pisal domov o tem, tako se mi je zdelo lepo in poučno, kar sta govorila.

Pred štirimi meseci smo bili v nedeljo kakor navadno zopet tam, in gospa nas je zopet učila. In še smejali smo se, kako smo pridni, bolj kakor šolarji in kako se zdaj, ko imamo pamet, sami radi učimo, prej pa, ko smo bili majhni, smo se skoraj siloma branili šole. Tako smo govorili in se poslovlili veseli.

In glejte, ko smo čez teden dni prišli zopet na farmo, je bila gospa Janja že pokopana. Umrla je in tudi otrok je z njo umrl! Solze so nam stopile v oči. Tako mlada, lepa in dobra gospa! Njen soprog je bil uničen, in ves prepadel je bil v teh par dneh. Kakor da se mu je zmešalo, je hodil okrog in vedno se je prijemal za glavo in stokal: „Kaj naj pa zdaj počnem?“ Zelo se nam je smilil in radi bi mu bili pomagali, če bi bili mogli. Ali gospod se ni dal potolažiti. V par dneh je na hitro vse prodal, kar je imel. Farmo sem kupil jaz s svojima dvema bratoma. Rekel sem gospodu, da mu farmo vsak dan zopet odstopimo, če bi si premislil. Samo žalostno se je nasmehnil in rekel, da ga ne bo

ROZYNSKI: „AVE MARIA!“

nikoli več v te kraje. Prosil me je še, naj zasadim včasih kakšne rože na gospejin grob. Dal mi je celo sto dolarjev v ta namen, čeprav sem se branil. Rekel je, naj bo to za moje otroke in naj jim pripovedujem o gospej, kako je bila dobra in lepa in naj hodijo na njen grob. Po svojo ženo in po otroke sem namreč takoj pisal, ko sem bil kupil farmo.

Potem je gospod odpotoval in niti naslova ni pustil. Najbrž ga res ne bo nikoli več sem. Siromak! Kadar se spomnim nanj, vselej mi ga je žal.

In zdaj Vas, gospodična, prav lepo pozdravljam. Žalostne vesti sem Vam sporočil. Je že tako na svetu!

Spoštovanjem

Peter Premerl.

Sila je pretreslo Nado to priprosto pismo, in oni večer se niso smejali pri Trdinovih.

V.

Brat Miloš je prišel na počitnice, da bi se kopal v morju in se okrepil. Polagoma se mu je vrnil v svežem morskem zraku tudi humor, ki je bil seveda po vseh trpkih izkušnjah večkrat trpek in jedek. No, vrnil se je v Galicijo pomlajen in poln novih nad. In v istini, nepričakovano se mu je izpolnila najgorečejša želja, da je dobil mesto v svoji domovini — med rojaki. Prestavili so ga v Maribor na Štajersko. V družbi novih tovarišev je oživel, zahajal je rad v družbo in komaj je minilo nekaj mesecev, se je seznanil s hčerko premožne družine in v predpustu sta se poročila.

Nada je strmela, ko je dobivala Miloševa pisma, v kateri ji je opisoval svojo nevesto ter ji slikal svojo srečo. Brat Miloš, strupeni cinik, mračni pesimist, se je bil mahoma izpremenil v sentimentalnega idealista, čegar srce je prekipevalo nežnih čustev! Nada je bila srečna v sreči bratovi.

Mladi par je prepotoval Gorenjo Italijo, bival dalje časa v Benetkah in nazaj grede posetil tudi Nado.

Vesela ju je bila. Miloš se ji je zdel mlad, dobre volje, srečen. Peljala ju je tudi k Trdinovim. Doživeli so lep večer.

Miloševa žena je vprašala Nado: „In ti? Ali nas tudi посетиš na svojem ženitovanjskem potovanju? Gotovo imaš mnogo čestilcev!“

„Niti enega!“ —

„Ni res!“ — je oporekal Trdina. „Samo noče jih! Zadnjič, ko ste imeli tisto veselico, je prišlo zanalašč zaradi nje par gospodov iz Trsta. Po celem Primorju odmeva slava njenih zlatih las in črnih oči!“

Nada se je zasmejala: „Tržaški gospodje so prišli menda prej pit, kakor dvorit. Dobro vino nad najlepše deklet!“

„V Mariboru“, je pripovedovala Miloševa žena, „pa imamo par mesecev novega advokatskega koncipijenta, dr. Korošca, ki te pozna z Bleda. Ko se je izvedelo, da se poročim z Milošem, mi je enkrat pel z veliko vnemo tvojo hvalo. Najbrž si mu na Bledu tako ranila srce, da se mu še danes ni zacelilo.“

„Že dolgo nisem ničesar slišala o njem“, je odgovorila Nada, in lahna rdečica ji je spreletela lice.

Pogovor se je obrnil na drugo polje, Nada pa ni bila tistega večera nič več vesela . . .

In zopet so potekali tedni in meseci. Neko popoldne pa je pritekel Trdinov pastir in prinesel Nadi Verin listič:

„Nada! Danes je tri leta, odkar si bila prvič pri nas. Zato smo zaklali malega janjčka in zvečer ga spečemo na dvorišču, na vrtu pa priredimo gostijo. Pridi torej!“

Tri leta že! Kako čas hiti!

Skoraj stožilo se je Nadi. Kmalu pride starost.

In mahoma se ji je zazdelo to njeno življenje pravzaprav jako ubogo in prazno. Vera ima moža, otroka, Miloš je oženjen in zadovoljen, vsakdo, kogar pozna, ima svoje ljudi, svojo družino, bitja, ki zanje živi in ki žive zanj! Nada pa je sama — sama!

Odprla je miznico in začela čitati pismo svakinje, ki jej piše o Tonetu Korošču. Vsi ga imajo radi, ker je tako dober in ker tako rad stori za vsakogar kar more. Sprijateljil se je intimno z njenim možem Milošem ter prihaja večkrat k njim. In zadnjič jej je Tone povedal, da je nekdanj mislil, da bo Nada njegova. In še vedno jo ljubi kakor nekdanj! Dr. Korošec ima zdaj službo, ako bi le hotela, bi lahko postala njegova žena . . .

Tako je pisala svakinja.

Že skoraj štirinajst dni je ležalo to pismo v miznici, in še vedno ni Nada odgovorila svakinji ničesar. Kolikrat je prečitala te vrste, znala jih je na pamet in vendar odločiti se je bilo tako težko!

In zopet se je spomnila: že tri leta sem tu. Kakor voda teče čas in nikoli več se ne vrne mladost! Spomnila se je Bleda, onih šetenj s Korošcem po Vintgarju in vseh njegovih blagih besed. Dober človek je, da, in gotovo bi bila srečna z njim.

Ali neki glas ji je ugovarjal: Kaj ga ljubiš? In spomnila se je Gojka, svoje prve ljubezni

in tistega razgovora v Ljubljani po materini smrti. Zbolelo jo je nekaj v srcu in tiho si je rekla: „Pozabila sem ga in vendar z drugim bi ne bila srečna!“

Zaprta je zopet miznico s pismi in v naglem sklepu je pisala svakinji:

„Hvaležna sem Ti za Tvojo skrb zame. Vem, kaj mi želiš dobro, — ali ni mogoče, ne more biti. Reci doktorju Korošču, da ga spoštujem, morda od vseh ljudij, kar jih poznam, najbolj. In naj mi odpusti, kar sem mu zakrivila neprijetnih trenutkov v njegovem življenju. Kesam se odkritosrčno svoje lahkomišljenosti, toda njegova žena ne morem biti, — ne ljubim ga!

Nikdar bi ne bili Trdinovi tako srečni, kakor so, ako bi se ne ljubili, nikdar bi bila Ti zadovoljna v zakonu, ako bi ne ljubila Miloša, ako bi ga ne bila vzela za soproga iz ljubezni. Simpatija je za zakon premalo in večkrat zmanjka pozneje tudi te. Edino le v ljubezen verujem in brez te se ne omožim nikdar.“

Zaprta je list, odpravila pošto in odšla k Trdinovim.

Urno je stopala po skalnatem potu in nekako zadovoljstvo jo je navdajalo, da se je oddaljila po svoji vesti. Na vrhu hriba sta ji prišla vriskaje dečka naproti in oddaleč se je videl že velik plamen. Tam so že kurili grmado, pastir je

pripravljaj ražen za janjca, da bi ga potem sam vrtil. Bara je stala vsa rdeča na vežnem pragu in smejoč je pozdravljala Nado:

„To bo gostija, gospodična! Tri leta so že tukaj; kar verjela nisem, ko so mi gospa včeraj pripovedovali. Kakor da so sinoči prišli, se mi zdi. Dà, dà, čas, ta je uren!“ In zavrtela se je v kuhinjo.

Vera je prišla tedaj iz gornjih sob, vsa sveža, v belih rokavih, s svileni ruto krog vratu in v žametastem modrcu. — „Tebi na čast!“ — je klicala Nadi.

Tudi Trdina se je prikazal z vrta. Nosil je svojo enoletno hčerko visoko u rami, da je vriskala od veselja. Pozdravil je Nado in ji izročil otroka, ki je živahno silil k njej. Nada je bila njena kumica in po njeni želji so ji dali ime Mira.

Tako so si naredili „praznik“ ta večer. Prisrčna veselost je zavladala v družini, šala je sledila šali, smejali so se, gostili in peli narodne pesmi, vedno druge, vedno nove.

Luna je vstala iz morja, in vsi trije so šli k pečini v bližini, od koder se je videlo morje posebno čarovito. Ležalo je skrivnostno, temno in vendar svetlikajoče se, s srebrno cesto od neba doli do bregov, kakor ogromna, čudovita plan. Neskončen mir je ležal nad tem čudovitim horizontom.

(Konec prihodnjič.)

PO CESTI MIMO MLADEGA DOMA.

Nad mladim domom plava velik dan:
iz njega vanj prameni sijejo,
cvetovi z Zlatorogovih poljan,
glej, vsepovsod veselo klijejo.

Na čar ljubezni, dušam darovan,
in na vezi, ki tesno vijejo
ob srcih se — na ves ta dom mirán —
roke nevidne srečo lijejo.

In mimo gre po cesti potnik sam —
temà pred njim, ne ve ni kod ni kam . . .
Pa žarek nanj posije tuje sreče.

In kri po žilah spet mu zaigra,
pred njim se milijon odpre stezá —
naprej srce ga sili hrepeneče!

Engelbert Gangl.

TIHO MESTO OB MORSKEM ZALIVU.

LISTEK.

KNJIŽEVNOST.

Jezikoslovna dela profesorja dr. K. Štreklja v tekočem letu. Malokatero leto je prineslo tako bogato biro slovenščine se tičočih znanstvenih razprav kakor tekoče že doslej. Kaplja pač še vedno pri nas, dasi se ne smemo več imenovati narod jezikoslovcev, kapalo je tudi v tem letu, ali teklo je šele, ko je odprl prof. Štrekelj svoje vire. Pred toliko in toliko leti so se pisale v naših „leposlovnih“ listih strogo jezikoslovne razprave. Dandanes se bralke in bralci namrdavajo, če le zadiši cvetka filologija; kdo se pa celo briga za strokovne liste brez vonja? Zato sem prepričan, da bi se temeljite in pomembne Štrekljeve razprave, ako izvzamemo deseterico ožjih strokovnjakov, pri Slovencih kar prezrle. A baš te razprave so po imenu pisateljevem in po svoji vsebini take, da bodo nesle ime Slovencev, ki jih širom sveta itak poznajo — o tem sem se osebno prepričal — le filologi, vendar daleč tja proti štirim vetrom.

Tičejo se tistega dela filologije, ki so mu širši sloji še najbolj pristopni, etimologije. Filologi med občinstvom so izumrli, etimologov pa je še nekaj; ti pa so kaj nevarni, ker je njih rovnica kos vsakemu korenju . . . Le najboljši jezikoslovci so dobri etimologi; treba je korenitega poznanja zakonov dveh, treh jezikov in često narečij ter vrhu tega posebnega daru najdljivosti. Dr. Štrekelj je že doslej večkrat pokazal te zmožnosti in to pot je očitno zaključil del svojih raziskovanj. Lahko smo veseli, da se njegova dela tičejo poglavitno slovenščine; zlasti ker je on brezdvomno avtoriteta na opolzkem polju, ki je meja med slovenščino in italijanščino ter nemščino, pa tudi mažarščino. Posebno kar se tiče italijanščine, je prišel večkrat do nepričakovanih rezultatov, ker se je, kar pomeni velik napredek, opiral na dialektne oblike v obmejni italijanščini. Pri nemških besedah

so se pač že tudi doslej, odkar je izšel izborni Schmeller-Frommannov bavorski slovar, z velikim uspehom porabljale oblike iz narečja, ali dotičnim raziskovalcem je često nedostajalo temeljitega poznavanja zakonov ali slovenskih ali nemških narečij; dr. Štrekelj pa je v obeh doma.

Njegovi spisi so tudi metodično važni: vzorci so taka raziskavanja, kažoči, kako se postopa korak za korakom v taki znanstveni preiskavi; izmed sredstev, s katerimi deluje pisatelj, posebno povdarjam prilično uveljavljenje priprosto fizioloških zakonov v slučajih, kjer se ti zaradi finese ne dajo izraziti v obliki glasovnega pravila; analogiji je odkrnil nekaj izrastkov, a ji dal več notranje moči.

Značaj spisov je tak, da je nemogoče podati v kratkem primerno sliko o vsebini; izbral bom le nekaj zgledov. — Spisi so naslednji:

I. „*Slovensko cesarsko odločilo iz l. 1675** (Posebni natis iz „Časopisa za zgodovino in narodopisje“ I. 1904). — Priobčeno in jezikoslovno označeno je odločilo cesarja Leopolda I., ki izkuša urediti napeto razmerje med minoritskim samostanom ptujskim in njemu podložnimi kmeti v Majšpergu. — Akt je važen, ker nam popolnoma nedostaja starejših spomenikov za štajersko slovenščino.

II. „*Prispevki k poznavanju slovenskih krajevnih imen po nemškem Štajerju*“. I. — (Posebni natis kakor zgoraj). — Spis razlaga nastopna krajevna imena:

a) Admont iz vodomota (t. j. potok, ki vodo „moti“, kali); stara razlaga iz „ad montes“ je že zato neveljavna, ker se je dolina imenovala Admont 200 let prej, preden je stal samostan. Izhajati se mora od potoka Lichtmessbach, ki se že l. 1184. imenuje Admont, in ta potok res kali vodo. — Istotako je razlagati ljubljanski Udmat (Vodmat, uda =

voda) in Udmat med Zidanim mostom in Rim. toplicami, deloma tudi Motnik in koroško Motnico (Mötnitz).

b) Andritz = jedrica (to je jedrna voda, primerljaj hrvatski Jadar). c) Aussee = Osoje; to je starejša tvorba, kakor Osoje = Ossiach, ker je v tej besedi nemščina še ohranila začetni o. — d) Fehring = borovnik. — e) Fernitz = Borovnica; (ako se v slov. besedi borovnica naglašuje zlog -rov-, potem tvori nemščina iz nie „Franz-“; prim. Franzdorf = Borovnica pri Vrhniki). — f) Grundelsee = kroglo (= okroglo) jezero; najstarejša oblika (iz l. 1188) se glasi Chrungilsee in ob jezera je še dandanašnji vas Krungel. — g) Irdning = Jedlnik (od jela = jelka, štaj. jedla). h) Obgrün = Dobrunje, kakor kažejo starejše oblike, n. pr. Dobruen.

Mimogrede se določajo še druga krajevna imena n. pr. Tobel = Topla, Ragnitz = Rakovnica, Weinitzen = Vinica.

III. „Köse, Käser, Kosch“ (Zeitsch. f. deutsche Wortforschung V. 4); razpravlja se o slovenskem „kozolcu“ (oz. „kozi“) in „košu“, ki sta podlaga omenjenim nemškim besedam.

IV. „Zur Kenntnis der slavischen Elemente im italienischen Wortschatz“ (Archiv f. slav. Phil. XXVI.). Pisatelj izpopolnjuje kritikujoč najprej, kar so doslej v navedeni snovi napisali zlasti Schuchardt (Slawodeutsches u. Slawoitalienisches), A. Ive, (I dialetti ladino-veneti dell' Istria) in Kosovitz (Dizionario-vocabolario del dialetto triestino) in pristavlja naposled precej iz svojega. Iz bogatega besednega zaklada, ki se v spisu registruje, posnemam nekaj malega: britola je = britva, brigna = brinje, sefarza = sefarica (slovenska beseda je iz nemške „Schöpfer“, ki se ji je priredila slov. končnica), struza = štruca (iz nemškega Schrutzen), creola = krevlja, matavia (nerodnež) = motovilo, otava = otava, sciatina = ščetina, soia = šoja, spiza = špica (ta beseda ni tujka iz nemščine!), bome = bogme. — Nikake pripomnje seveda ni bilo treba „italijanskim“ besedam, kakor so: baba, bucia, cluca, corito, cubila, jalova, juzca, mlecherza, pesterna, semelza, sima, smetena, chelnerza, pazcar, grablje, klin.

V. „Zur slavischen Lehnwörterkunde“. (Denkschr. der kais. Akad. d. Wissensch. in Wien, Ph.-hist. Kl. Bd. L.). — Iz obilega gradiva tega obširnega dela posnemam le nekaj izrazov: baraba: to je svetopisemski ropar Barabbas, povzet v slovenščino in druge jezike iz tržaško-italijanske oblike „baraba“; — bor (ne bora ne dam), iz italij.-beneč. „boro“ = mal denar; bunkati iz sr. vis. nemš. „punken“ = schlagen; hip = der Hieb; čižman = Zinsmann; dežman = Dienstman; čobodra = nemški Gschwader; čuna (čunka) = svinja, iz mažarsk. csunya (grd); gleštati = geleisten; gumb in novogršk. κόμπος (in κόμπος); Jošt iz bavarsk. Jost; navpik iz italij. a picco; rašpet = Reisebett; slon morda iz drugega dela turške besede „arslan“ = lev; šušmar = Schuhmeier; ureh (= Unke) iz Lurch (I je izginil kakor v Urh iz Ulrich); virant = Weinraute, z bog = za boka. Dr. Jos. Tominšek.

Dr. A. Homan: Sodno-zdravniška terminologija. V Ljubljani 1904. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Cena 2 K 50 v. 91 str. — Kdor se je pečal s strokovnim medicinskim pisateljevanjem, vé, koliko preglavice, truda in ovir prizadeva nedostajanje slovenske znanstvene strokovne terminologije. Že pred kakimi 10 leti sem v „Slovanskem Svetu“ objavil poziv slov. medicincem, naj prično z nabiranjem gradiva. A doslej je ostala to pobožna želja, in drobna knjižica, s katero nas je razveselil dr. A. Homan, ima namen, zamašiti le malo vrzel. Vendar smo mu hvalo dolžni za njegov trud, saj nam je podal temelj, na katerem se naj nadaljuje

zgradba. Homanova zbirka ima predvsem praktičen namen, da naj omogoči in olajša slovensko uradovanje zdravnikom v sodnijski praksi. Brezdvomno bo dobro služila zdravnikom in pravnikom ter ustrezala v vsakem oziru, dasi ima nedostatke in nepopolnosti, kakor je to pri vsakem prvem poizkusu neizogibno.

Kljub temu bodi nam dovoljeno, da jo presojamo strožje, ker ji prisojamo večji namen in pomen, ker jo smatramo za temelj slov. znanstvene terminologije.

Ako kritično premostimo Homanovo zbirko, moramo priznati, da so izrazi iz porodništva najboljši, najtočnejši in pristno narodni, dočim nas oni iz drugih strok mnogo manj zadovoljujejo. Mislim, da nam to kaže, da naj iz narodne govorice povzamemo tudi druge izraze, v kolikor jih ima naš jezik — in gotovo jih ima mnogo več, nego nam jih je v obče znano.

V ostalem pa bi svetoval, da se oklenemo kolikor mogoče Hrvatov. Važno se mi zdi to ne le v interesu literarnega zblíževanja obeh narodnosti, temveč tudi iz stremljenja, ki pač ne ostane vedno utopija. Želja po slovenski univerzi se nam pač tako hitro ne uresniči, a zagrebška univerza se skoraj gotovo vkratkem dopolni z medicinsko fakulteto. In sedaj bi bila našim drž. poslancem, ako se bodo zavedali svojega poklica, dolžnost, da izposlujejo tudi Slovincem priznanje v Zagrebu završenih medicinskih studij.

Vedno pa bo še preostalo dovolj pojmov, ki bo zanje treba novih izrazov, t. zv. „skovank“. In te naj nam prikrbe strokovnjaki in odobri anketa. Treba bi bilo za jeden pojem določiti le jeden izraz in v ta namen od sinonimnih izrazov izbrati najboljše. Občeznanih latinskih oz. grških izrazov se ni treba prekrčevito izogibati.

Navedem naj le nekoliko beležk o izrazih v Homanovi zbirki, ki mi nikakor ne ugajajo.

„Abscess“. Nepotrebno se mi zdi, ločiti med velikim in malim, to tem bolj, ker izraz za malo ulje = „mozolj“ znači tudi „Akneknoten“. Isto velja za „Furunkel“, kjer bi mesto besede „tvor“ nasvetoval „prisad“.

Za „Ausschussöffnung“ oziroma „Einsschussöffnung“ rabi dr. Homan opis s tremi besedami, dočim se to da izraziti točno in kratko z „izstrelnina“, oziroma „vstrelnina“.

Pri „Phimose“ nam podaja v petih besedah celo definicijo tega pojma!

Najnesrečnejši je gotovo izbor terminov iz psihijatrije. Podaja nam sicer le nekatere — v tem oziru je Homanova zbirka zelo nepopolna, saj je v sodnomedicinski praksi tudi pogosto treba iz te stroke podajati izpričevala, izvide in mnenja, kar dr. Homan sam s tem potrjuje, da nam podaja jeden tak vzorec — a še ti so izvečine nerabni.

Čemu za „Geisteskrankheit“ rabiti „duševna bolezen“ namesto znanega izraza „blaznost“? „Delirium tremens“ bi jaz nazval „pijanski delirij“ in rabil Homanov izraz „pijanska blaznost“ za „Alkoholismus chronicus“. — Zelo slabo je „Hypochondrie“ prevedeno z „duševna klavernost“. — „Verrücktheit“ ni niti „prismojenost“ niti „prismuknjenost“, katera izraza sta pretrivljajna, nego „zmedenost“, kar ima že Janežič-Bartel. — „Narr“ (kar pač ni znanstven izraz!) prevaja: „norec“, „bedak“ — mesto „blaznik“. „Grössenwahn“ je opisano s tremi besedami. Sinonim „slavomam“ je nenavaden, a oklenimo se ga, ako ne sprejmemo rajše izraza „blodnoveličje“, ki se mi od onih, ki jih podaja Janežič-Bartel, zdi še najboljši. Za „näseln“ rabi narod „nosljati“ (mesto: „skozi nos govoriti“). Tudi Janežič-Bartel ima ta izraz. Dasi je ta slovar nepopoln, vendar bi služil sestavljatelju gotovo bolje in uspešneje kot vir, nego n. pr. dr. Lampetove filozofske knjige. Da me nihče napačno ne razume, pa omenjam, da

cenim važnost filozofskih terminov za psihologijo in psihiatrijo ter zato ne kratim veljave dr. Fr. Lampetovim knjigam. — Kakor si želimo, da bi bila medicinska znanjavanja popolnejša, tako se nam zdi zopet cela kopa besedij prav nepotrebna. Kateri Slovenec bo dvomil, da je Hemd = srajca, Floh = bolha, Hose = hlače; da se pravi tanzen = plesati, lachen = smejati itd. itd.? Kdor je tako nevešč jeziku, da tega ne ve, tudi ne more sestavljati slovenskih zapisnikov. Omenim naj še, da mi pravniška izraza Befund = izvid in Gutachten = mnenje nikakor ne ugajata, a ne vem, ali nista že zakonito ukoreninjena. Kot dodatek je dostavljenih več vzorcev za narekovanje sodno-zdravniških za pisnikov, ki bodo brez dvoma zelo ustrezali, zlasti začetnikom. Skratka: priznajmo hvalo dr. Homanu za trud, ki ga je imel s to zbirko. Morda njegov vzgled vzpodbode še druge. Težko je sicer zdravniku poleg napornih poslov v poklicu posvečati se še takemu delu, a z združenimi močmi doseže se morda vkratkem toli potrebna in zaželjena terminologija. „Slovenska Matica“, naš prvi književni zavod, naj nam jo omogoči in izposluje!

Dr. Fr. Göstl.

William Shakespeare: Julij Cezar. Žaloigra v petih dejanjih. Poslovenil Oton Zupančič. „Salonska knjižnica.“ VI. zvezek. V Gorici 1904. „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. Cena 2 K 50 v. Za „Hamletom“ in „Romeom in Julijo“ „Julij Cezar!“ Že ali šele? Ne vem, kaj bi rekli! Čehi imajo že dolgo več prevodov vseh Shakespeareovih dram, Poljaki takisto in med ruskimi prevajalci je celo veliki knez! Slovenci smo dobili doslej troje Shakespeareovih dram natisnjenih, kajti „prevedenih“ (ne vprašajte, kako!) je že precej. Cankar in Zupančič sta še lotila prva literarnih prevodov Shakespearejevih del in doslej smo z njima lahko zadovoljni. Zupančičev prevod „Julija Cezarja“ je gladek, jasen in ne le oblikovno dovršen, temveč tudi vsebinsko zanesljiv. Res je, da Zupančič ni prevajal angleškega izvirnika, toda izvršil je svoj veleležavni posel s pomočjo najboljših, najvestnejših nemških prevodov. In zato smo mu od srca hvaležni! Upajmo, da ni več daleč čas, ko bomo „Julija Cezarja“ na slovenskem odru — gledali! Naj bi tej prvi Shakespeareovi rimski drami, v kateri ni junak ničemurni Cezar, nego idealni zatrotnik Brut, sledile še druge! Predvsem pa „Kralj Lear“, „Othello“ in „Makbeth!“ Kakor čujemo, izda „Slovenska Matica“ za tekoče društveno leto „Leara“ v prevodu A. Funtka (po originalu) in za prihodnje društveno leto „Beneškega trgovca“ v prevodu O. Zupančiča. Naj bi se pa pri izdaji ne pozabilo na format knjige, sicer bomo imeli v svojih knjižnicah Shakespeareove drame v različnih knjižnih oblikah! Gabrščkove knjižnice so prav priročne in tisk lep. Zato naj bi izdajala „Matica“ svoje prevode Shakespeara vsaj v enaki obliki!

Svetovna knjižnica. V. Pierre Loti: Islandski ribič. Roman. Iz francoščine prevel Fran Šturm. Tiskala in zal. „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček. Gorica 1904. Cena po pošti 1 K 30 h. — Pierre Loti je eden najmlajših članov francoske akademije nesmrtnikov, toda — vzlic temu eden najfinjših modernih pisateljev. Realist po svojem značaju in pomorski kapitan po svojem poklicu, opisuje najrajši življenje na morju, hrepenenje ribičev in pomorščakov po rodni grudi in svojih, njih junaški, često usodni boj z morskim elementom ter slika z mojstrsko umetnostjo narodne in krajevne običaje. Lotijevi romani so hkratu poto- in narodopisi. Njegove slike iz morske narave pa so bajni, polni razkošnih barev. Ker je Loti obenem fin psiholog in eleganten stilist, prištevajo se njegovi romani in njegove novele med cvetove moderne francoske literature. „Islandski ribič“ je menda najznejši Lotijev roman, saj je izšel že v mnogih prevodih. Izleti

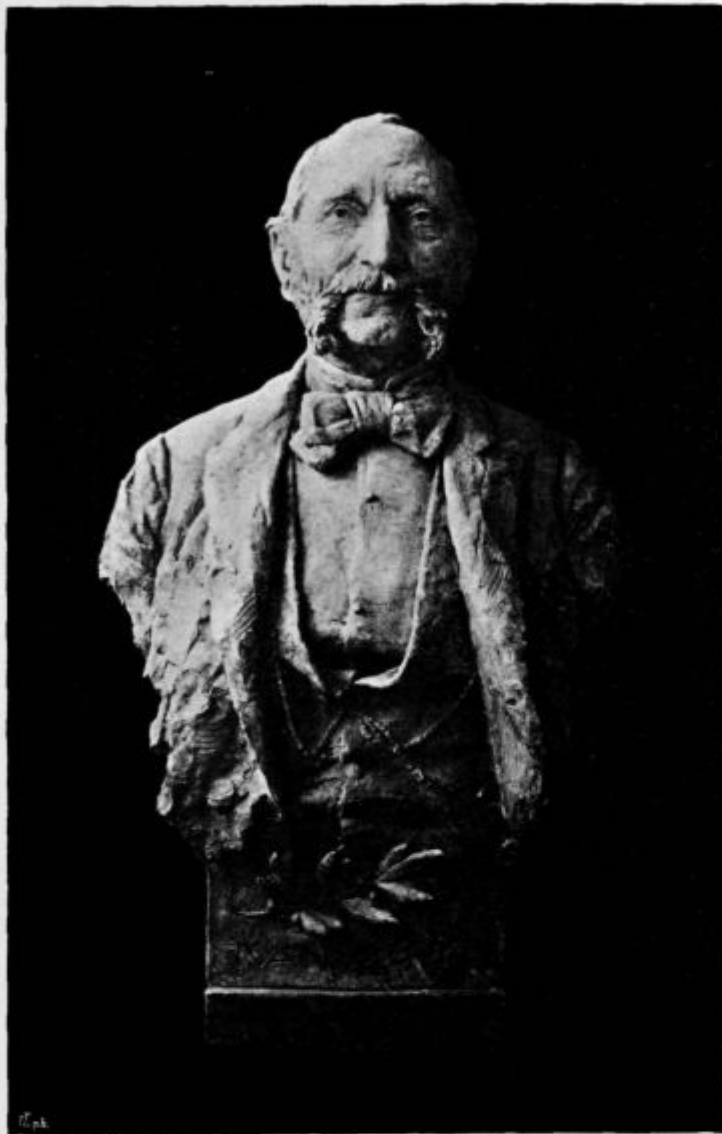
islandske flotile za armadami polenovk, duševni in fizični boji ribičev in pomorščakov na morju in na kopnem ter melanholsko, bojazni, pričakovanja, nad in resignacije polno življenje ostavljenega ženstva v islandskih vasicah, tragičen konec ribiške ladije . . . vse to je opisal Loti umetniško. Aktuelen in zato v sedanjem času posebno zanimiv bi bil Lotijev roman „Madame Chrysanthème“, ki opisuje v njem Loti življenje na Japonskem in doživlja Francoza z Japonkami.

c. r.

Talija: „V medenih dneh“. Veseloigra v enem dejanju. Spisal Frid. G. Triesch. V Gorici 1904. Tiska in zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. Cena 40 h. Velikemu pomanjkanju enodejanskih veseloiger in burk, ki bi jih igrali diletantje po slovenskih manjših odrh brez kostumnega in dekorativnega aparata lahko in uspešno, je ustregla Gabrščkova „Talija“ doslej že s 16 zvezki. Kakor kažejo poročila v dnevnikih, igrajo diletantje vsepovsod te igrice. In značilno za razmere: igrajo najrajši literarno najslabše, boljše enodejanke pa odlagajo! Naši diletantje pač želé predvsem drastike, ki vzbujajo krohot. Duhovito muzanje, ljubeznivo veselje nasmehljaj jim ne zadošča! To dokazuje še globok nivo okusa, hkratu pa je to kažipot — uredniku in zalagatelju! No, za začetek moramo biti zadovoljni, da se dramatsko diletantstvo po slovenskih deželah sploh razvija; polagoma, ko se občinstvu gledališke predstave priljubijo ter se diletantje na odru udomačijo, pa začne „Talija“ prinašati tudi boljše, najboljše igrice, umetniške in literarno najvišje stoječe . . . „V medenih dneh“ je veseloigra burkastega značaja. Igrajo jo z uspehom celo na dvornem gledališču na Dunaju. Seveda fino, elegantno, diskretno! Zanj je pač treba rutine in okusa, sicer lahko nastane karikatura. V intimnejših krogih bo imela ta velezabavna igrice nedvomno popoln uspeh, ako se ognje predstavljali pretiravanju. Šele nedavno smo čitali o tej igrici v podlistku „Neue Freie Presse“ opazko, da spada med najboljše, zares zabavne in ljubeznive veseloigre nemške dramatike. Gabrščkovo „Talijo“ iznova toplo priporočamo. V njej najdejo diletantje slovenske, ruske, poljske, češke in nemške igrice, ki jih morejo igrati brez napora z efektom!

† **Fran Podgornik**, urednik lista „Slavisches Echo“ na Dunaju, bivši urednik „Slovanskega sveta“, „Soče“, dopisnik „Edinosti“ in različnih slovanskih političnih časopisov, je umrl sredi meseca septembra na Dunaju, 58 let star. Pokojnik je bil najvztrajnejši, najidealnejši glasnik ideje slovanske vzajemnosti, goreč pristaš slovanskega bogoslužja in temeljit poznavatelj političnega življenja vseh slovanskih narodov. Bil je prvi propagator ruske literature in rusčine med Slovenci ter je sam spisal pomožne knjige za učenje ruskega jezika. Tudi je prevedel več ruskih leposlovnih spisov. Njegova lista „Slav. Echo“ in „Slovan. svet“ sta se odlikovala vedno z zanesljivimi informacijami in temeljitimi političnimi, kulturnimi, narodno-gospodarskimi članki in referati; vse njegove spise pa je prevečala plameneča ljubezen do Slovanstva in napredka. Rajnik je bil tih, skromen, poštenjak, ljubezniv in iskren značajnik ter je imel zatorej med najodličnejšimi slovanskimi politikami in literati mnogo dobrih prijateljev.

Josip Konstantin Jireček, znani slovanski učenjak, slavist in historik, je slavil nedavno petdesetletnico svojega življenja. Sin češkega literarnega historika Josipa Jirečka, je bil rojen 1. 1854. na Dunaju, bil docent na češki univerzi v Pragi, od 1. 1881.—1882. bolgarski naučni minister ter do 1. 1884. ravnatelj narodne knjižnice in muzeja v Sofiji. Od 1. 1884.—1893. je bil zopet profesor zgodovine na praškem vseučilišču, odkoder je bil poklican na dunajsko univerzo kot profesor slovanskih jezikov in starožitnosti, kjer deluje

R. FRANGEŠ: IVAN PL. ZAJC.

še danes. Jireček je sodelavec „Časopisa čes. muzeja“, Jagičevega „Archiva“, „Osvěte“ i. dr. učenih zbornikov. Izdal je tudi več samostojnih znanstvenih, slavističnih in zgodovinskih del. Njegova predavanja je poslušalo in še posluša mnogo slovenskih slavistov.

„Slovanský Přehled“, praški mesečnik, je zaključil svoje VI. leto. Izdaja ga F. Šimaček, ureja pa Adolf Černý. „Sl. Př.“ je v pravem pomenu besede vseslovanska revueja. Ne poznamo zbornika, ki bi podajal toli točne in redne referate o kulturnem, gospodarskem in socialnem napredovanju vseh slovanskih narodov, kakor „Slovanský Přehled“, ki prinaša literarne študije, kritike in dopise ter male ilustracije. Tudi o Slovencih piše ta zbornik več ko vsi drugi slovanski leposlovni listi skupaj! O Aškercu je pisal VI. letnik štirikrat, o Cankarju trikrat, o Zupančiču trikrat, o Govekarju dvakrat, o Ketteju dvakrat, dalje o Prešernu, Stritarju, Kvedrovi-Jelovškovi, Šorliju, Trínkotu, Trdinu, Podgorniku, Prijatelju, Kersniku i. dr. ter je v vseh 10 zvezkih prinesel dopise o napredku in pridobitvah koroških, štajerskih, primorskih ali kranjskih Slovencev. Skratka: za Čeha je „Sl. Př.“ najboljši informativni list, dasi so nekatere dunajske kritike in nekateri dunajski referati o slovenskih kulturnih in soci-

alnih razmerah skoraj brezizjemno pristranski in včasih pod očitnim vplivom osebnih simpatij in antipatij. Klikovstvo pa se ne sme zanašati v prijazne nam bratske liste, ki širijo s pristranskimi poročili napačne pojme o naših razmerah. Uredništvu priporočamo torej, da sprejema dopise od poklicancev, ki žive sredi naroda, ne pa od takih, ki pisarijo svoja kompilatorska mašila s tičjega ali pa — žabjega stališča! „Slov. Přehled.“ svojim naročnikom najtopleje priporočamo. Urednik A. Černý, odlični češki pesnik, ki je izdal že več del pod pseudonimom Jan Rokyta, je dovršil nedavno 40. leto svoje dobe. Černý je neutrudljiv delavec za med slovansko spoznavanje in sporazumljenje, mož temeljitega poznanja vseh slovanskih kulturnih razmer, pisatelj širokega obzora in velik prijatelj Slovencev. Njegov list zasluži najresnejšega uvaževanja v slovanskem časopisju, med Slovani sploh pa najizdatnejše podpore!

„Jevišťe“. Že v 4. zvezku letošnjega „Slovana“ smo opozarjali na vsebinsko izredno bogati, krasno ilustrirani in vzorno urejevani češki list za gledališče in glasbo „Jevišťe“. Ta list prinaša izborne feljetone, študije, referate o dramaturgiji, dramatikih in skladateljih, slovanskih in velikih tujih gledališčih ter kritična poročila o sezonah in repertoirjih vseh večjih odrov sveta (Amerika, Anglija, Španija, Francija, Rusija, Nemčija, Avstrija). V 3., 4. in 5. zvezku je prineslo „Jevišťe“ obširen zgodovinski referat o slovenskem gledališču v Ljubljani, o slovenski dramatici sploh in o gledališki sezoni 1903/4. V spisu so slike gg. Parme, A. Verovška, M. Skalove, Irme Polakove, A. Danila, St. Orželskega in Kr. Rückove. Referat je spisal Fr. Govekar. Ta najboljši gledališki list, ki pač nima para v Avstriji in Nemčiji, iznova toplo priporočamo.

† Vazilij Bilbasov, ruski historik, je umrl 67 let star v Pavlovskem 6. m. m. Rojen je bil v Poltavi 1. 1837, študiral je v Peterburgu, v Berlinu in Londonu ter je bil učenec historikov Rankeja, Sybila in Paulija. Deloval je na kijeviski univerzi ter spisal več kritičnohistoričnih del v modernem naprednem duhu brez strahu pred cenzuro.

GLEDALIŠČE IN GLASBA.

Slovenska dramatska dela na slovanskih odrih.

Ivana Cankarja dramo „Kralj na Betajnovi“ uprizori Narodni divadlo v Pragi. Prevod je oskrbel K. Hašler, I. in III. dejanje pa je na pisateljevo željo deloma popravil dramaturg Jaroslav Kvapil. — Viktorja Parme opereto „Amaconke carice“ je uprizorilo češko mestno gledališče v Plzni dne 24., 25. in 29. t. m. Prevod je priredil Fr. Lier. Opereta je dosegla izredno sijajen uspeh, saj pa je bila tudi uprizorjena z največjo popolnostjo. Ravnateljstvo je za Parmovo opereto žrtvovalo veliko svoto ter je nabavilo nove ruske kostume in nove dekoracije; v orkestru je sodelovalo 40 glasbenikov in ruski narodni ples je izvajal baletni zbor 24 dam z dvema predplesalkama. — In kako uborna, zani-karnopovršna uprizoritev „Amaconk“ je bila v Ljubljani!

Ivan pl. Zajc, slavni hrvatski skladatelj, je 3. avgusta t. l. dosegel 70. leto. Rojen je bil 3. avg. 1834 na Reki. Milan Grlovič je karakteriziral Zajca takole: „Zajc je prava kozmopolitska mešanica slovanskega rodu, italijanske šole in

germanske prakse; — po krvi Čeh, po rojstvu Rečan, po glasbeni odgoji Italijan in po svoji delavnosti Hrvat. Oče Čeh ga je posvetil glasbi, in Ivan je bil kmalu izvrsten goslač; 1. 1849. pa je odpotoval Ivan v Milan, v ta italijanski Pariz skladatelj. Ostal je na ondodnem konservatoriju šest let. Po predstavi svoje prve opere „La Tirolese“ v milanskem konservatoriju 4. julija 1855 se je vrnil na Reko, kjer je bil ravnatelj gledališkega orkestra in meščanske godbe. V tej dobi je zložil opere „Amelija“, „Zaručnica mesinska“ in „Adelija“, s katerimi pa ni dosegel trajnega uspeha, ker so brez individualnosti, internacionalne in kozmopolitske. L. 1851. pa je zložil prvo „Hrvatsko kolo“ in prvo „Hrvatsko četvorko“ ter je stopil s tema skadbama v vrsto hrvatskih glasbenikom, ki jim je ostal na čelu vse nadaljnje življenje. Od l. 1862—1870 je živel na Dunaju ter je bil poleg Suppéeja najuspešnejši tekmeč Offenbacha. Zajc je napisal za Karlovo gledališče na Dunaju celo vrsto operet: „Mornarji na krov!“ — „V Meko!“ — „Mesečnica“ — „Lazaroni“ — „Mojster Puf“ — „Ficli-pucli“ — „Dve sestri“ i. t. d. Te operete so obšle vse odre v državi ter so se nekatere pele tudi v Ljubljani v slovenskem jeziku. Ivan pl. Zajc je občeval takrat mnogo s Petrom Preradovićem, Strossmayerjem, Avgustom Šenoo, Fr. Markovićem, ki so vplivali nanj, da je zložil najkrasnejše hrvatske zборе: „U boj!“, — „Večer na Savi“, — „Iztočna zora“, — „Kad“, — „Bože živi“ i. t. d. ter je z njimi nepričakovano pogodil hrvatski narodni duh in glasbeni okus. Zato je postal Zajc z njimi sila popularen na vsem slovanskem jugu. Njegove zборе so pela tudi naša društva. 24. febr. 1870 je Zajc prevzel upravo gledališkega orkestra v Zagrebu, kjer je Hrvatoma ustvaril hrvatsko opero. Zložil je sam 9 hrvatskih oper, med njimi najslavnejše: „Zrinjski“ (1876), „Lizinka“ (1878) in „Armida“ (1896). Opera „Zrinjski“ je trajna sijajna točka hrvatskemu in slovenskemu opernemu repertoarju. Zajc je napisal dalje še nekaj operet, okoli 300 zborov, preko 150 pesmi za sole in duete, 40 himen, množico davorij n. pr. („Frankopanka“, „Živila Hrvatska“), veliko število koračnic, kantat, simfonij, 35 uvertur, 7 simfoničnih slik, fantazij, rapsodij, sonat, kvartetov, mnogo plesnih točk in do 100 cerkvenih skladb... Nad 1000 raznih glasbenih del je rodil nečuvno plodoviti duh Zajčev in na stotine jih živi še danes med Hrvati, Srbi in Slovenci. Na slovenskem odru v Ljubljani so se pele ali igrate Zajčeve operete „Mornarji na krov“ in „Mesečnica“, velika opera „Zrinjski“, spevoigra „Baron Trenk“ in melodram k igri „Stari korporal“. Lahko rečemo, da je Zajc tudi naš umetnik, saj ni slovenskega koncerta, slovenske veselice, da, niti majhnega sestanka pevcev, da bi se ne prepevale njegove skladbe. Tako je pl. Zajc poznan širom slovenske domovine kakor malokdo. Ob njegovi 70letnici je torej naša dolžnost, da se ga spominjamo hvaležno, želeči mu, da zadovoljen še dolgo uživa svojo slavo!

Marija Jurić-Zagorka: „Eva Gubčeva“. Odlična hrvatska novelistinja in dramatičarka. Pisateljica Zagorka je spisala efektno

narodno igro iz zgodovine ustanka hrvatsko-slovenskih kmetov proti tiranstvu moralno propale aristokracije. Drama se vrši v dobi Tahyja, Tatenbacha i. dr. Igra je imela v Spletu sijajen uspeh, madjarska cenzura pa ne dovoljuje, da bi se uprizorila v Zagrebu.

Viktor Car Emin: „Pred tujim pragom“. Avtor hrvatske drame „Zimsko sunce“, ki je dosegla preteklo leto na zagrebskem gledališču velik uspeh, je spisal novo dramo „Pred tujim pragom“, ki jo uprizori še to sezono hrvatsko gledališče v Zagrebu. Snov je zajeta iz življenja istrskih Hrvatov.

Adolf grof Mostowski, poljski odlični pisatelj, je umrl 65 let star. Izdal je dva zvezka poezij, spisal več komedij, ki se igrajo v Krakovem in v Varšavi z velikim uspehom, ter je ustanovil v Mytniku galerijo del najodličnejših poljskih slikarjev. Grof Mostowski je bil svetovno izobražen literat elegantnega sloga, izvirne domišljivosti in dovtipnosti.

Nove vrste komedija. Edmond Rostand, slavni francoski pesnik komedije „Cyrano de Bergerac“, je spisal novo

SRBSKI KRALJ PETER I.

komedijo „Chantelaine“, v kateri nastopajo kot govoreče osebe le — živali in sicer ptiči. Junak komedije je petelin, ljubimka je slavica, komik je drozd i. t. d. Komedijska je bajna nekaka apoteoza igralca Coquelina.

Julij Johannsen, jeden najslavnejših glasbenih pedagogov sveta, bivši ravnatelj petrografskega konservatorija, učenec Mendelsohnov in prijatelj Rubinsteinov, je umrl koncem julija na Finskem, 78 let star. Od l. 1848. nadalje je deloval v Petrogradu kot profesor glasbene harmonije in kompozicije ter je odlično vplival na rusko glasbeno slovstvo.

UMETNOST.

I. jugoslovanska umetniška razstava v Belemgradu. V nedeljo, 18. septembra t. l. je otvoril srbski kralj Peter I. v beligradski „veliki školi“ prvo jugoslovansko razstavo, na kateri so srbski, hrvatski, bolgarski in slovenski slikarji in kiparji zbrali 460 umotvorov. Veliko idejo slovanske vzajemnosti, za katero so delali in delajo najznamenitejši slovanski duhovi, so realizovali jugoslovanski umetniki s to sijajno razstavo. V vzorni harmoniji so kot sinovi iste matere Slave, kot krvni in duševni bratje iste velike svetovne rodbine razstavili najkrasnejše plodove jugoslovanske umetnosti v proslavo kronanja edinega jugoslovanskega kralja svobodne kraljevine srbske. Kralj Peter I., ki je ne le navdušen, nego tudi misleč, strokovno izobražen prijatelj in pospeševatelj jugoslovanske umetnosti, je dobil tako na predvečer svojega kronanja od združenih jugoslovanskih umetnikov in umetnic najkrasnejše vezilo. Sočasno s to razstavo sta se otvorila v Belemgradu srbski narodopisni in srbski vojni (zgodovinski) muzej ter sta se vršila ondi kongresa jugoslovanskih zdravnikov in prirodoslovcev ter kongres jugoslovanske akademične mladine. V znamenju kulture, pod praporom umetnosti in znanosti se je torej vršilo kronanje Petra I., in prav to dejstvo je, ki dela svečanostne dneve beligradske za vse Jugoslovane zgodovinsko znamenitimi. Pridržuj si, da prinesemo v prihodnjem zvezku „Slovana“ obširno poročilo o I. jugoslovanski umetniški razstavi ter da objavimo hkratu celo vrsto reprodukcij v srbski prestolnici do 8. oktobra t. l. razstavljenih umotvorov, konstatujemo le še prvi, najvažnejši sad tega zjedinenja jugoslovanskih umetnikov: Na dveh shodih srbskih, hrvatskih, slovenskih in bolgarskih literatov in umetnikov se je namreč sklenilo, naj se prirejajo poslej vsaj vsako drugo leto po glavnih mestih jugoslovanskih dežel jugoslovanske umetniške razstave ter da se zajedno izda v spomin na razstavo v Belemgradu almanah, ki prinese reprodukcije jugoslovanskih umetnin ter literarne doneske najodličnejših jugoslovanskih književnikov. Ta almanah bo torej literaren dokument jugoslovanske solidarnosti, ki ni več le fantazija in fraza, nego ima meso in kri. Politične spletke Madjarov, Nemcev in Italijanov so povzročile doslej nebroj žalostnih pojavov nesloge med Jugoslovani; treba bo torej še mnogo dela, preden se zacelijo vse velike rane, ki so si jih prizadeli v svoji slepi strasti med seboj naši bratje. Beligradski dnevi pa so dokazali, da so se Jugoslovani opametili ter da je vsaj mladina, na čelu ji umetniki in literati, spoznala, odkod izvira vsaka jugoslovanska nesreča in odkod naj pričakujemo poslej spasa in napredka. Kulturno zjedinenje, duševna harmonija Srbov, Hrvatov, Slovencev in Bolgarov je dobila najlepšega izraza v Belemgradu, in naj se zgodi v bodočnosti karkoli: dejstva, da so se čutili štirje slovanski

narodi v dnevih kronanja Petra I. ena duša, eno srce, ne spravi iz zgodovine nobena sila. Začetek je storjen, — sedaj pa dalje!!

Slovenski umetniki na I. jugoslovanski umetniški razstavi v Belemgradu so nastopili s svojimi deli najmnogostevilnejše in predstavljajo najmodernejši del vse razstave. Umetniški klub „Sava“ v Ljubljani in akad. umetniško društvo „Vesna“ na Dunaju sta razstavila 156 slik, kipov, vezenin in umetnoobrtnih del. Po katalogu naj navedemo vsa imena sloven. umetnikov in umetnic: Avgust Bertold, Avgusta Šantel, Aleksander Šantel, Anton Ažbe, Anton Gvaiz, Gvidon Birola, Zalka Novakova, Ivan Vavpotič, Ivan Grohar, Ivan Kerdič, Josip Ajlec, Josip Germ, Josip Zolja, Jos. Šmorancer, Maksim Gaspari, Matej Sternin, Matija Jama, Melita Rojic, Milka Rakovec, Peter Žmitek, Rihard Jakopič, Roza Klein, Roza Sever, Svetoslav M. Peruzzi, gdč. Tratnik, Celestin Mis, Ferdo Vesel, Henrika Šantel in Hinko Smrekar.

NAŠE SLIKE.

Srečko Magolič: Ob Ljubljani. (Umetniška priloga.) Iz sredine našega mesta je vzel Srečko Magolič lepo svojo sliko, ki je posebno karakteristična. — **Rozynski: „Ave Maria!“** (Umetniška priloga.) — **Ivana Kobilčeva: Starec.** (Študija.) Naša odlična slikarica, ki se je proslavila že v Parizu in v Budimpešti ter vse njene slike v slavnih umetniških muzejih, je predvsem znamenita portretistka. Danes prinašamo portretno študijo bosenkega starca. — **W. L. Arndt: Srbski kmet.** V obraz mu je začrtan mukotrpni boj za vsakdanji kruh, mračen, nezaupen je njegov pogled, a srce mu je mehko in duša blaga, kadar je med svojci. Silno je njegovo telo, a otroško nežna njegova ljubezen do naroda in do domače srbske, s krvjo napojene zemlje. — **Paja Jovanović: Prof. Miša Pupin.** (Portretna slika.) V New-Yorku živi srbski učenjak svetovne slave, vsenčiliški profesor M. Pupin. Njegovi elektrotehnični izumi v telefoniji in telegrafiji so mu pridobili veleodlično mesto med modernimi iznajdbeniki. Nikola Tesla in Miša Pupin sta proslavila Jugoslovane na elektrotehničnem polju za veke. Srbski slikar Paja Jovanović, živeč v New-Yorku, je predstavil velikega svojega rojaka v njegovem laboratoriju. — **Hugon Charlemont: Iz mrtve narave.** (Dvoje „tihožitij“.) Jesen je tu, doba lova in žetve, in Charlemont je naslikal dvoje simbolov jeseni! (Glej zv. 10., str. 320.) — **Bela Čikoš: Odisej ubija snubce Penelopine.** Hrvatski slikar podaja tu prizor iz Homerove „Odiseje“; junak Odisej, vrnivši se s svoje dolgotrajne vožnje iz Troje na Itako, ubija parasitske in vsiljivo podle snubce svoje zveste soproge Penelope. — **V. Bukovac: Dubravka.** Hrvatska vlada je najodličnejšemu hrvatskemu slikarju Bukovcu naročila, naj naslika portrete dubrovniških duševnih velikanov. Bukovac je izvršil to naročilo na upravn genialen način. Naslikal je namreč prizor iz Gunduličeve „Dubravke“, ko rešuje pastarica kozo, ki jo hoče pravkar zaklati satir. Ta prizor se odigrava pred samim Gunduličem ter pred slavnimi Dubrovčani njegove in tudi kasnejše dobe. Tako vidimo na tej sliki razen Gunduliča, Gjorgjića, Rugjera, Boškovića, Držića, Bona, Cvjeto Zurovičeva, slavno lepoticu dubrovniško, Pucića, Pera Budmanija in druge dubrovniške pisatelje, pesnike, politike itd. Danes je ta velika in veleznamenita slika last narodnega muzeja v Budimpešti. Madjari so jo namreč odkupili. — **Tiho mesto ob morskem zalivu.** — **R. Frangeš: Iv. pl. Zajc,** jugoslovanski glasbenik. — **Srski kralj Peter I.**